

PAREIZTICĪBA ZIEMEĻKURZEMĒ: KOLKASRAGA DRAUDZE (1918–1934)*

Dzintars Ērglis

Dr. hist., Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūta pētnieks.
Zinātniskās intereses: padomju un nacistu režīma represijas Latvijā, nacionālās pretošanās kustības organizācija “Latvijas Centrālā padome”, holokausts, Dundagas novada vēsture.

Rakstā Latvijas pareizticības vēstures kontekstā aplūkota Kolkasraga Kristus Piedzimšanas pareizticīgās draudzes dzīve laika posmā no 1918. līdz 1934. gadam. Tas bija sarežģīts un neviennozīmīgi vērtējams laiks, ko raksturoja saimnieciskas grūtības un bieža garīdznieku nomaiņa. Reliģiskās kopienas pastāvēšana vienā no nabadzīgākajiem Ziemeļkurzemes reģioniem bija grūta, un pašas draudzes eksistences nodrošināšanai bija nepieciešams pastāvīgs Latvijas Pareizticīgās Baznīcas centrālo iestāžu atbalsts. Pētījums balstīts uz lielu apjomu nekad zinātniskajā apritē neizmantoju Latvijas Pareizticīgās Baznīcas dokumentu un ir pirmā daļa no paredzētās rakstu sērijas.

Atslēgas vārdi: Latvijas Pareizticīgā Baznīca, Kolkasraga Kristus Piedzimšanas pareizticīgā draudze, Dundagas novads, lībieši.

IEVADS

Kolka nesaraujami saistīta ar Dundagas novadu, un tās vēsture ir daļa no lībiešu tautas vēstures. Dundagas novada vēsturē neizzinātu jautājumu joprojām ir daudz, savukārt t.s. Lībiešu krasta vēsture pēdējo 30 gadu laikā tikusi detalizēti pētīta, un sabiedrības interese par to ir liela. Tomēr līdz šim brīdim nav neviena zinātniska raksta par pareizticības izplatību lībiešu ciemos, kas vislielākā bija tieši Kolkā.

* Raksts izstrādāts pētniecības programmas “Latvijas teritorija kā dažādu kultūrtelpu, reliģiju, politisko, sociālo un ekonomisko interešu saskarsmes zona no aizvēstures līdz mūsdienām” ietvaros.

Pētījums par Kolkasraga pareizticīgo draudzi lielā apjoma dēļ sadalīts divās daļās, respektīvi: no 1918. līdz 1934. gadam un no 1935. līdz 1945. gadam. Šī raksta hronoloģiskie ietvari sakrīt ar Latvijas Republikas parlamentārās iekārtas posmu, bet attiecībā uz Latvijas Pareizticīgās Baznīcas (turpmāk – LPB) vēsturi – par noslēgumu kalpo Rīgas un Latvijas arhibīskapa Jāņa (Pommera, 1876–1934, arhibīskaps no 1921. līdz 1934. gadam) noslepkavošana 1934. gadā. 1935. gads, kas kā robežšķirtne atbilst arī pašlaik pieņemtajai LPB starpkaru perioda hronoloģijai,¹ Kolkasraga draudzes dzīvē bija zīmīgs tādēļ, ka šajā gadā par tās priesteri kļuva Dundagas pagastā dzimušais Jānis Tonis (1876–1936). Viņš bija pirmais, kurš mērķtiecīgi kļuva par priesteri, lai kalpotu tieši Kolkasraga draudzē, un arī pēdējais priesteris, kurš dzīvoja turpat Kolkā uz vietas.

Aplūkojamā laika posmā Kolkas ciema pareizticīgo draudze oficiāli tika dēvēta par Kolkasraga, nevis Kolkas draudzi, tāpēc šis nosaukums lietots arī rakstā. Arhīvu dokumentos sastopami vēl šādi draudzes nosaukumi: “Kolkuraga”, “Kolku raga”, “Kolku-raga”, “Kolku-Raga”, “Kolkaraga”, “Kolka raga”, “Kolkas raga” un “Kolkas” draudze. Uz draudzes apaļā baznīcas zīmoga, ko lietoja priesteri, lieliem drukātiem burtiem lasāms: “KOLKURAGA PAREIZTICĪGA BAZNĪCA”. Protams, vēl ilgu laiku pēc Pirmā pasaules kara LPB dokumentos figurēja arī Krievijas impērijas laikā lietotais vāciskais un krieviskais senais Kolkasraga un attiecīgi arī tās draudzes nosaukums “Domesnes” (*Domesnes*).

Raksts ir pirmais no iecerētās sērijas par pareizticību Ziemeļkurzemē (precīzāk – bijušā Ventspils un Talsu apriņķa teritorijā) laika periodā no 1918. līdz 1945. gadam.

AVOTI UN HISTORIOGRĀFIJA

Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva (turpmāk – LVVA) 7469. fondā “Latvijas Pareizticīgās Baznīcas Sinode” atrodamas piecas Kolkasraga draudzes lietas.² Tās satur draudzes locekļu kopsapulču un padomes sēžu protokolus, budžeta projektus, darbības pārskatus, saraksti ar Jelgavas iecirkņa prāvestu, LPB Sinodes (turpmāk – Sinode) priekšrakstus par garīdznieku iecelšanu, amatpersonu apstiprināšanu u.c. jautājumiem laika posmā no 1923. līdz 1945. gadam. Īpaši izdalāmi dokumenti par Kolkasraga baznīcas un draudzes nekustamo īpašumu juridiskajiem aspektiem. Nopietnu problēmu rada tas, ka arhīva avotu materiāls acīmredzami jau sākotnēji ir nonācis glabāšanā nepilnīgā veidā. Visticamāk, šeit vainojamas lietvedības specifiskās īpatnības, dažreiz nesaglabājot pat potenciāli svarīgus dokumentus, uz ko arī tiek norādīts Kolkasraga baznīcas 30. gadu lietišķajā sarakstē.³ Šī iemesla dēļ nav atrodami uz Kolkasraga draudzi attiecināmi dokumenti par periodu no 1918. līdz 1923. gadam un iztrūkumi konstatējami arī 20. gadu otrās puses arhīvu avotu materiālā. Jānorāda, ka avotos redzamas to sastādītāju literārā stila īpatnības, kas izriet no viņu izglītības līmeņa un pasaules uzskata. Tāpēc dokumentiem bieži raksturīgs lakoniski konspektīvs izteiksmes veids, darot zināmu tikai vissvarīgāko, ar sarakstes tēmu tieši saistīto informāciju.

Bez iepriekš minētajām piecām lietām nosauktajā LVVA fondā papildus informācija par Kolkasraga draudzi atrodama arī Sinodes sarakstē ar Jelgavas iecirkņa prāvestu, Sinodes sēžu protokolos, LPB draudžu budžetu kopprojektos un darbības pārskatos, iestāžu, amatpersonu un draudžu locekļu sarakstos, Talsu un Dundagas draudzes lietās, priesteru un psalmotāju personīgajās lietās u.c.⁴

LVVA esošajās Ventpils apriņķa Dundagas pagasta valdes iedzīvotāju reģistrācijas kartītēs par laika posmu no 30. gadu

vidus līdz 1945. gadam lielākajai daļai personu atzīmēta arī ticība.⁵ Tomēr, tā kā Dundagas pagasta teritorijā bija divas pareizticīgo draudzes – Dundagas un Kolkasraga, tad ne vienmēr iespējams atšifrēt, pie kuras no tām katrs cilvēks piederēja.

Savukārt Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīva (turpmāk – LVA) fondos atrodas divu represēto bijušo Kolkasraga draudzes priesteru lietas: Pētera Gredzena 1941. gada 14. jūnija izsūtīšanas lieta⁶ un 1947. gadā arestētā Romana (citos dokumentos arī Romāna) Bērziņa krimināllieta.⁷ Ņemot vērā, ka šo izmeklēšanas lietu konkrētais mērķis bija apsūdzību izvirzīšana arestētajiem, abu priesteru iepriekšējā reliģiskā kalpošana atsevišķās draudzēs padomju represīvo iestāžu darbiniekiem likās mazsvarīga. Tāpēc arī P. Gredzena lieta satur ļoti maz ziņu par viņa darbību Kolkasraga draudzē, bet R. Bērziņa lietā tā nav pat minēta.

Pareizticīgo žurnāls (garīgs un sabiedriska mēnešraksts) “Ticība un Dzīve”, kas iznāca no 1923. līdz 1931. un no 1934. līdz 1940. gadam,⁸ nereti savās lappusēs rakstīja arī par Kolkasraga draudzes aktuālajām problēmām.⁹ 20. gados žurnāla redakcijas interese par Kolkasraga draudzi bija niecīga, taču draudzei veltīto rakstu skaits strauji palielinājās pēc tam, kad Sinode 1933. gada decembrī par žurnāla izdevēju un redaktoru apstiprināja sabiedriski aktīvo virspriesteri P. Gredzenu. Jāatzīmē, ka 1932. un 1933. gadā “Ticība un Dzīve” līdzekļu trūkuma dēļ neiznāca.¹⁰ Savukārt no 1921. līdz 1945. gadam iznākušais Ventspils apriņķa laikraksts “Ventas Balss” nepublicēja gandrīz nekādu informāciju par Kolkasraga pareizticīgo baznīcu un draudzi.

Latvijas pareizticības vēsturei veltītajā literatūrā pagaidām ir maz pētījumu par atsevišķām draudzēm Kurzemē vai arī daļā darbu to vēsture aplūkota tikai epizodiski kā mazāk nozīmīga blakusproblēma.¹¹ Arī informācija par Kolkasraga draudzi dažāda veida publikācijās ir ļoti fragmentāra, turklāt ar bieži sastopamām neprecizitātēm.

Kolkasraga draudzes vēsture par laika periodu līdz Pirmajam pasaules karam konspektīvā veidā izklāstīta izziņu krājumā par pareizticīgo baznīcām un draudzēm Latvijas teritorijā no 13. līdz 21. gadsimtam, taču draudzes dzīve 20. gadsimta 20.–30. gados tajā nav atspoguļota. Neatsverams palīgs LPB vēstures pētniekiem ir gandrīz katras draudzes, to skaitā arī Kolkasraga, apskata nobeigumā pievienotais saraksts, kurā hronoloģiskā secībā uzskaitīti visi krājuma autoriem zināmie priesteri un psalmodāji, kā arī viņu dzīves un kalpošanas gadi.¹² Nozīmīgākajā pētījumā par Kolkas ciemu – Baibas Šuvcānes 2010. gadā iznākušajā grāmatā “Senais lībiešu ciems Kolka” – vienā no apakšno- daļām aplūkota arī vietējā pareizticīgo baznīca no tās pirmsāku- miem līdz pat mūsdienām.¹³ Veidojot grāmatu, B. Šuvcāne apstrādājusi milzīgu avotu materiālu daudzumu un tādēļ ne vienmēr spējusi pilnā mērā pārbaudīt tā kvalitāti un novērst citu autoru pieļautās kļūdas, tādēļ arī sniegtajā informācijā ieviesu- šās dažas sikas neprecizitātes, piemēram, priesteris Georgijs Var- folomejevs ierakstīts kā “G. Bartolomejs”.¹⁴ Kolkasraga draudzes vēstures vispārējam apskatam vienu nodaļu savā grāmatā “Pro- cess” veltījis Jānis Kalniņš, kurš 20. gadsimta 90. gadu sākumā pats bija minētās draudzes priesteris. Diemžēl ziņas par 20.–30. gadiem tajā ir fragmentāras. No pētījuma tēmas viedokļa svarīgākais publicētais avots J. Kalniņa darbā ir P. Gredzena 1921. gada 25. augusta vēstule Sinodei par stāvokli Kolkasraga draudzē.¹⁵ Vadošā Latvijas pareizticības vēstures pētnieka Alek- sandra Gavriļina monogrāfija par Jāni Garklāvu (1898–1982) aplūko Kolkasraga draudzi galvenokārt šī priestera kalpošanas laikā, t.i., no 1936. līdz 1942. gadam.¹⁶ Pieskaroties Kolkasraga draudzei laika posmā līdz 30. gadu vidum, A. Gavriļins akcentē- jis tās nespēju uzturēt savu priesteri.

Citās publikācijās par Kolkasraga draudzi atrodamas tikai fragmentāras ziņas. Valda Trufanova un Sergeja Cojas rakstos par Rīgas Pareizticīgo Garīgo semināru starpkaru gados minēti

Kolkasraga draudzes priesteri, kuri tajā mācījušies.¹⁷ Kolkasraga draudze pieminēta arī Jeļenas Balunovas-Kuļevecas grāmatā par pareizticību Ventspilī.¹⁸ Informācija par 40. gados arestētajiem bijušajiem draudzes priesteriem P. Gredzenu un R. Bērziņu atrodama vairākos padomju režīma represiju upuriem veltītajos izdevumos: “Aizvestie. 1941. gada 14. jūnijs”,¹⁹ “No NKVD līdz KGB. Politiskās prāvas Latvijā 1940–1986: Noziegumos pret padomju valsti apsūdzēto Latvijas iedzīvotāju rādītājs”,²⁰ kā arī Andreja Goļikova un Sergeja Fomina Ziemeļrietumu Krievijas un Baltijas represēto pareizticīgo garīdznieku martirologā.²¹ Līdzīgi kā B. Šuvcānes pētījumā publicētajās 1935. gada tautas skaitīšanas datu tabulās,²² arī Somijas mācītāja Edgara Vālgamā (*Edgar Vaalgamaa*, 1912–2003) 30. gadu vidū sastādītajā libiešu sarakstā atzīmēta katra Kolkas iedzīvotāja ticība,²³ kas dod iespēju noteikt gandrīz visus pareizticībai piederošos.

LPB vēstures kopējo kontekstu labāk izprast palīdz vairāki jaunākie pētījumi, kuros analizēta pareizticības situācija Latvijā no 1918. līdz 1934. gadam. To skaitā jāmin Erfurtes Universitātes (Vācija) pētnieka Sebastiana Rimestada (*Sebastian Rimestad*, 1981) darbs par Igaunijas un Latvijas Pareizticīgās Baznīcas problēmām starpkaru periodā “The Challenges of Modernity to the Orthodox Church in Estonia and Latvia (1917–1940)”,²⁴ Ineses Runces monogrāfija “Mainīgās divspēles. Valsts un Baznīcas attiecības Latvijā 1906–1940”,²⁵ Sergeja Cojas publikācijas par LPB 20.–30. gados,²⁶ kā arī Sergeja Mazura sastādītie dokumentu krājumi (almanahi) par pareizticību Latvijā laika posmā no 1918. līdz 1923. gadam.²⁷

Aplūkojamās tēmas ietvaros tāpat atzīmējams nesen klajā nākušais S. Cojas visaptverošais apcerējums par Latvijas pareizticības vēstures historiogrāfiju no 19. gadsimta līdz mūsdienām, kam pievienots apjomīgs bibliogrāfisks pielikums.²⁸ Pateicoties šai publikācijai, pētniekiem kļuvis vieglāk analizēt svarīgākos Pareizticīgās Baznīcas darbības aspektus Latvijas teritorijā.

Pētījuma ietvaros nav tikušas veiktas vietējo iedzīvotāju aptaujas par pareizticības izplatību Kolkā un tās tuvākajā apkārtnē, tāpēc autora rīcībā ir tikai divu personu atmiņu fragmenti, kas iegūti sarunās par dažādām novadpētnieciskām tēmām. Mūsdienās vairs nav izdzīvojušu aculiecinieku, kuri varētu dalīties atmiņās par notikumiem Kolkā laika posmā no 1918. līdz 1934. gadam. Jāpiebilst, ka etnogrāfs Saulvedis Cimermanis 90. gados paguva intervēt divus Kolkas iedzīvotājus, kuri sniedza interesantas ziņas par apskatāmo tēmu.²⁹

KOLKAS CIEMS UN KOLKASRAGA DRAUDZE

20. gadsimta 20.–30. gados Kolka ietilpa Ventspils apriņķa Dundagas pagastā un bija nomaļš Ziemeļkurzemes ciems. Pagasta centrs Dundaga atradās aptuveni 35 km, bet tuvākā dzelzceļa stacija Mazirbē – aptuveni 20 km attālumā no Kolkas. Bezseguma zemesceļi, kas veda uz Kolkā, līdz pat 30. gadu vidum atradās transporta kustībai maz piemērotā stāvoklī, un tāpēc, kad vien laika apstākļi to atļāva, gājēji un braucēji ar pajūgiem un velosipēdiem maršrutu sakritības robežās izmantoja Rīgas liča un Baltijas jūras smilšaino liedagu. Vasaras sezonās jūras satiksmi ar Kolkā uzturēja daži nelieli tvaikoņi un privāto uzņēmēju motorlaivas.

Ģeogrāfisku apstākļu dēļ nospiedošais vairums Kolkas ciema iedzīvotāju neatkarīgi no tautības un ticības nodarbojās gandrīz vienīgi ar zvejniecību un dzīvoja trūcīgos apstākļos. Pēc būtības līdzīga aina bija vērojama arī citviet Kurzemes piekrastē, kur zvejniekiem nebija papildus ienākumu avotu vai iespēju nodarboties ar spirta kontrabandu. Smilšainās un sausās augsnes dēļ lauksaimniecība Kolkā bija attīstīta vēl vājāk nekā tuvākajos zvejnieku ciemos Baltijas jūras piekrastē.³⁰ Protams, Kolkas zvejnieku saimniecības turības ziņā nekādi nebija salīdzināmas ar kaimiņos esošajām zemnieku saimniecībām Dundagas pagastā.

Kolka bija viens no 12 lībiešu apdzīvotajiem ciemiem. Aplūkojamā laika periodā lībiešu un viņu valodas zinātāju skaits Kolkā nemitīgi turpināja samazināties. Visās jauktajās ģimenēs un arī lielākajā daļā t.s. tiro lībiešu ģimeņu dominēja latviešu valoda. Jau 20. gadu sākumā vecāki ar bērniem Kolkā vairs lībiski nesarunājās.³¹ Vietējās kopienas ietvaros pastāvēja uzskats, ka praktisku iemeslu dēļ ģimenē izdevīgāk runāt latviski, nevis lībiski, lai bērniem nerastos izglītības iegūšanas problēmas.³² Kā tika novērots – lībiešu bērni Kolkā savā starpā sarunājās tikai latviešu valodā,³³ kā rezultātā neviens pēc 1930. gada dzimušais bērns lībiešu valodu vairs neprata.³⁴ Tomēr, pēc 1935. gada tautas skaitīšanas datiem, lībieši bija vēl gandrīz puse no 343 ciema iedzīvotājiem – 145 cilvēki (42%).³⁵ Reliģisko konfesiju izplatības ziņā Kolka, kurā atradās gan pareizticīgo, gan luterāņu baznīca, ļoti atšķīrās no citām lībiešu apdzīvotajām vietām. 1935. gadā vairākums Kolkas lībiešu bija pareizticīgie – 90 cilvēki (62%), bet luterāņi bija 55 cilvēki (38%).³⁶ Zīmīgi, ka Kolka bija vienīgais lībiešu ciems, kurā nebija neviena baptista, lai gan viņu kustība tuvākajā apkārtnē bija plaši izplatīta.³⁷

Kolkasraga pareizticīgo draudzi dibināja 1885. gadā, un jau 1892. gada 8. novembrī tika iesvētīta pāris gadu laikā uzceltā Kristus Piedzimšanas baznīca. Šī laukakmeņu mūra ēka ar sarkano ķieģeļu apdari un skārda jumtu bija vienīgais pareizticīgo dievnams lībiešu apdzīvotajā teritorijā. Baznīcas arhitekts bija Rīgas eparhijas galvenais arhitekts Apollons Edelsons (1827–1896). Līdzās baznīcai tika uzcelta arī priestera dzīvojamā ēka ar saimniecības būvēm un pareizticīgo skola, bet aptuveni 2 km attālumā no baznīcas ierīkota kapsēta.³⁸

Kolkasraga draudze Krievijas impērijas laikā ietilpa Rīgas eparhijas Jelgavas prāvesta iecirknī,³⁹ un 1914. gadā tajā bijuši 458 locekļi.⁴⁰ Jāpiebilst, ka kopš dibināšanas brīža Kolkasraga draudzē ietilpa ne tikai Kolkas, bet arī apkārtējo apdzīvoto

vietu, piemēram, Vaides, Melnsila, Dūmeles un citu ciemu iedzīvotāji.⁴¹ Pēdējais Kolkasraga draudzē kalpojošais priesteris Pirmā pasaules kara priekšvakarā bija P. Gredzens, kurš šajā amatā tika nozīmēts 1911. gada rudenī.⁴² 1915. gadā, tuvojoties iebrūkošajam vācu karaspēkam, P. Gredzens evakuējās uz Krieviju. Pirmais pasaules karš, daudzu vietējo iedzīvotāju došanās bēgļu gaitās, vācu okupācija un tai sekojošā visu ciema ļaužu padzišana no savām mājām militāru apsvērumu dēļ pēc krievu armijas desanta izcelšanas Kolkasraga tuvumā 1915. gada rudenī, kā arī juku laiki un baku epidēmija atnesa Kolkai un tās apkārtnē esošajiem jūrmalas ciemiem daudz posta un nelaimju. Pat pēc karadarbības noslēguma stāvoklis Kolkasraga pareizticīgo draudzē bija smags.⁴³

Raugoties uz Kolkasraga draudzes dzīvi starpkaru periodā, var tikai piekrist baznīcu vēsturnieces I. Runces viedoklim par LPB 20. gados: “Tās sastāvā jau kopš XIX gs. bija liels latviešu skaits, ko bieži vien valsts iestādes “aizmirsā” ievērot, uzskatot to par tīri krievisku un slavofilisku organizāciju. Toreizējā Latvijas sabiedrībā tas bija gan neapzināti radies, gan arī apzināti kultivēts mīts.”⁴⁴ Arī Kolkasraga pareizticīgo draudze pēc nacionālā sastāva nebija krievu, bet libiešu un latviešu draudze. 1935. gada tautas skaitīšanas datos redzams, ka Kolkas ciemā vispār tobrīd dzīvoja tikai divas krievu tautības sievietes, no kurām viena bija vecticībniiece.⁴⁵ Vismaz līdz šim ne arhīvu, ne mutvārdu avotos nav iegūti nekādi pierādījumi, ka personas piederība vienai vai otrai konfesijai Kolkā būtu bijis iemesls reliģiskiem konfliktiem. Abu konfesiju draudžu locekļu vidū bija kā libieši, tā latvieši, un pareizticīgo un luterāņu reliģiskās atšķirības nebija šķērslis visciešākajiem kontaktiem vietējo iedzīvotāju ģimeņu starpā. Jānorāda, ka uz pareizticīgo libiešu ģimeņu reliģiskajiem svētkiem Kolkā viņu luterticīgie latviešu draugi un paziņas brauca pat no attāliem ciemiem.⁴⁶ Luterāņi nereti apmeklēja arī pareizticīgo dievkalpojumus. Pat vietējie luterticīgie

pusaudži varēja kaitināt savus pareizticīgos skolasbiedrus, sakot: "Pareiza ticība ir viena īstena ticība!" – un būt apmierināti, ka par luterāņiem nav izdomāts līdzīgs pantiņš, bet tai pašā laikā viņi pareizticīgo Lieldienās parasti apmeklēja Kolkasraga pareizticīgo baznīcu, jo tur šajos svētkos brālīgi skūpstījās.⁴⁷ Padziļinātai šī jautājuma izpētei būtu nepieciešamas vairākas apskatāmā perioda liecinieku atmiņas, bet mūsu vidū vairs nav potenciālu respondentu, kuri pilnvērtīgi atcerētos laiku līdz 1934. gadam Kolkā.

KOLKASRAGA DRAUDZES PRIESTERI NO 1921. LĪDZ 1935. GADAM

Kolkasraga draudze līdz 30. gadu sākumam ietilpa LPB Kurzemes prāvesta iecirknī, bet pēc tam – Jelgavas prāvesta iecirknī.⁴⁸ Kurzemes iecirkņa prāvests šajā laika periodā bija Pāvels Jankovičs (1866–1954), bet Jelgavas – Nikolajs Pjatņickis (citots dokumentos arī Pjatnickis, 1866–?).⁴⁹ Kurzemes un Jelgavas prāvesta iecirkņi aptvēra visas astoņas Ziemeļkurzemē (t.i., Talsu un Ventspils apriņķi) esošās pareizticīgo draudzes: Dundagas Sv. Konstantīna un Helēnas, Kolkasraga Kristus Piedzimšanas, Ķūļciema Sv. Arsēnija, Piltenes Augšāmcelšanās, Sasmakas Jāņa Kristītāja, Talsu Sv. Trijādības, Ugāles Sv. Sergija un Ventspils Sv. Nikolaja.⁵⁰ Lielākās no tām bija Ventspils un Talsu draudzes ar aptuveni pustūkstoti locekļu, bet pārējās sešās draudzēs viņu skaits bija daži simti.⁵¹ Precīzs Kolkasraga draudzes locekļu skaits laika posmā no 1918. līdz 1934. gadam arhīvu dokumentos neparādās, bet tas varēja būt ap 150 cilvēkiem. Jelgavas iecirkņa prāvests N. Pjatņickis savā 1932. gada 7. augusta atskaitē Sinodei par 1932. gada 30. jūlijā veikto revīziju Kolkā norādīja, ka pareizticīgo draudze tobrīd sastāvēja no aptuveni 200 nabadzīgiem zvejniekiem.⁵² Kritiski vērtējamā informācija LPB draudžu sarakstos vēsta, ka Kolkasraga draudzē

1928. gadā bijis 300,⁵³ bet 1930.–1933. gadā – 150 draudzes locekļu.⁵⁴ Minētajos sarakstos skaitļi ir pārāk “apaļi”, turklāt tik krāsas izmaiņas draudzes locekļu skaitā pāris gadu laikā nebija iespējamās.

Priesteri, kuri darbojās Kolkasraga pareizticīgo draudzē no 1921. līdz 1935. gadam, pietiekami bieži minēti vēstures literatūrā, taču uz šīs informācijas pamata veidots personu uzskaitījums pilnīgi visos darbos ir nepilnīgs un kļūdainš kā viņu uzvārdos, tā kalpošanas laika posmos. Diemžēl šis neprecīzās ziņas tiek nekritiski citētas un atkārtotas, tām pārceļojot no vienas publikācijas uz nākamo.

Laika posmā no 1921. līdz 1935. gadam Kolkasraga pareizticīgo draudzē kalpoja četri priesteri:

1. Toms Krāģis (1861–1936) – iecelts ar Sinodes lēmumu 1921. gada decembrī.⁵⁵ Kolkā dzīvoja aptuveni divus gadus un trīs mēnešus. No 1924. gada februāra līdz oktobrim turpināja kalpot Kolkasraga draudzē, uzturoties Ķūļciemā.

2. Pēteris Gredzens (1887–1942) – iecelts ar Sinodes lēmumu 1924. gada oktobrī.⁵⁶ Savus pienākumus veica, dzīvojot Talsos.

3. Romans Bērziņš (1900–1954) – iecelts ar Sinodes lēmumu 1930. gada septembrī.⁵⁷ Savus pienākumus veica, dzīvojot Valdemārpilī (Sasmakā).

4. Georgijs Varfolomejevs (1901–?) – iecelts ar Sinodes lēmumu 1931. gada decembrī.⁵⁸ Kolkā dzīvoja aptuveni gadu un piecus mēnešus. No 1933. gada aprīļa līdz 1935. gada augustam turpināja kalpot Kolkasraga draudzē, uzturoties Valdemārpilī (Sasmakā).

Laikā no 1921. līdz 1935. gadam no četriem Kolkasraga priesteriem uz vietas pastāvīgi dzīvoja tikai divi: T. Krāģis no 1921. gada decembra līdz 1924. gada februārim un G. Varfolomejevs – no 1931. gada decembra līdz 1933. gada aprīlim.

Šajā posmā bija tikai nepilni četri gadi (precīzāk – aptuveni trīs gadi un astoņi mēneši), kad priesteri pastāvīgi rezidēja uz vietas Kolkā. Šeit jāpiebilst, ka ne T. Krāģis, ne G. Varfolomejevs pēc viņu nozīmēšanas par priesteriem Kolkā neieradās tur uzreiz, tādēļ reāli šis laika periods bija vēl par dažiem mēnešiem īsāks. Finansiālā atbalsta trūkuma dēļ gan T. Krāģis, gan G. Varfolomejevs, neilgi nokalpojuši Kolkā, darīja visu iespējamo, lai ātrāk tiktu projām no turienes. Tieši šo pašu materiālo apstākļu dēļ P. Gredzens un R. Bērziņš Kolkā nedzīvoja un ieradās noturēt dievkalpojumus no Talsiem un Valdemārpils (Sasmakas). Arī T. Krāģis un G. Varfolomejevs pēc Kolkas atstāšanas līdz tam brīdim, kamēr tika aizstāti ar nākošajiem Kolkasraga priesteriem, apmeklēja šo draudzi no savām rezidences vietām: Kūļciema un Valdemārpils (Sasmakas).

T. Krāģim un G. Varfolomejevam Kolkasraga pareizticīgo draudze bija pirmā, bet R. Bērziņam – otrā dienesta vieta pēc iesvētīšanas priesteri kārta. Tādējādi viņi uzsāka savu garīdznieka karjeru mazā un mazturīgā draudzē, gūstot ļoti skarbu dzīves un darba pieredzi. Kā jau pieredzējis priesteris Kolkasraga draudzē ieradās tikai P. Gredzens, taču arī viņš savas garīdznieka gaitas 1911. gadā bija uzsācis tieši Kolkā.⁵⁹

Trīs no apskatāmā perioda Kolkasraga priesteriem pēc tautības bija latvieši (T. Krāģis, P. Gredzens un R. Bērziņš) un viens krievs (G. Varfolomejevs). Saprrotamu iemeslu dēļ lībiešu valodu neviens no viņiem neprata un tāpēc dievkalpojumu laikā pat gribēdami nevarēja to lietot paralēli latviešu valodai. Jāpiebilst, ka divi no viņiem gan agrāk kādu laiku bija dzīvojuši un darbojušies lībiešu apdzīvotā apvidū: T. Krāģis 1901.–1905. gadā kā baptistu draudžu pastāvīgs sludinātājs Lielirbē,⁶⁰ bet P. Gredzens 1911.–1915. gadā kā priesteris Kolkā.⁶¹ Cits jautājums, uz kuru nav iespējams atbildēt, vai abi kādus atsevišķus vārdus bija iemācījušies un saprata lībiešu valodā vai nē. Nav ziņu, ka pa-

reizticīgo dievkalpojumu tekstus vispār būtu mēģināts tulkot lībiešu valodā, un, ņemot vērā LBP ierobežotos resursus, jāšaubās, vai kāds to būtu uzņēmies darīt.

KOLKASRAGA DRAUDZE NO 1918. LĪDZ 1921. GADAM

No 1915. gada līdz 1921. gada decembrim Kolkā nebija sava pareizticīgo priestera. Draudzi šajā laikā tikai dažas reizes apmeklēja kaimiņu draudžu priesteri – Andrejs Barbans (1873–1929) no Sasmakas, Pēteris Kļaviņš no Dundagas un Pēteris Gredzens no Talsiem.

Kolkasraga draudzes dievkalpojumus pāris reizes mēnesī palīdzēja noturēt psalmotājs un vietējais skolotājs Kirils (Kārlis) Sotskis (1888–1981). Viņa dzīvesstāsts bija šāds: 1904. gadā K. Sotskis pabeidza Rīgas Garīgā semināra 2. klasi un pēc tam strādāja par skolotāju Igaunijā. 1906. gadā viņš sāka kalpot par psalmotāju Umurgas draudzē, 1910.–1912. gadā bija psalmotājs Kalsnavas draudzē, bet 1913. gadā tika iecelts par psalmotāju Kolkasraga draudzē. No 1913. līdz 1915. gadam K. Sotskis Kolkasraga draudzē kalpoja kopā ar P. Gredzenu. Pēc Kurzemes atstāšanas K. Sotskis 1916. gadā tika nosūtīts par psalmotāju Mārcienas draudzē, bet 1917. gadā – iecelts par skolotāju Kostromas latviešu bēgļu skolā. 1918. gadā K. Sotskis atgriezās kā psalmotājs Kolkasraga draudzē, bet 1923. gada 23. novembrī tika iecelts par psalmotāju Ventpils draudzē.⁶²

No 1918. gada K. Sotskis Kolkā sākotnēji darbojās viens pats bez priestera, bet, kad Sinode 1921. gada decembrī par priesteri iecēla T. Krāģi, iespējams, kalpoja kopā ar viņu. Jāpiebilst, ka N. Pjatņickis savā 1932. gada 7. augusta ziņojumā Sinodei minēja draudzes locekli Andreju Grintālu (citos dokumentos arī Grintālu, 1872–?), kurš no 1920. gada bez maksas esot pildījis psalmotāja pienākumus.⁶³ Visticamāk, ka A. Grintāls 1920. gadā

sāka apgūt psalmotāja pienākumus, lai vajadzības gadījumā varētu aizvietot K. Sotski. Pēc K. Sotska pārcelšanās 1923. gadā uz Ventspili A. Grintāls ilgstoši pildīja Kolkasraga draudzes psalmotāja pienākumus, bet oficiāli nekad nesaņēma Sinodes apstiprinājumu šādam amatam. Savukārt K. Sotskis ar pārtraukumiem turpināja pildīt psalmotāja pienākumus Ventspils draudzē līdz pat 1944. gada 1. martam.⁶⁴ Otrā pasaules kara beigās K. Sotskis un viņa sieva Alise Līza Sotska (1894–1988) nonāca Vācijā, bet vēlāk pārcēlās uz Austrāliju, kur abi nodzīvoja līdz sirmam vecumam.⁶⁵

1921. gada pavasarī P. Gredzens atgriezās Latvijā no bēgļu gaitām Petrogradā (Sanktpēterburgā), un 1921. gada 3. aprīlī Talsu draudzes pilnsapulce viņu ievēlēja par Talsu draudzes priesteri mirušā priesteru Justina Grota (1874–1915) vietā.⁶⁶

Situāciju, kādā 1921. gada vasarā atradās Kolkasraga draudze un tās baznīca, precīzi raksturo P. Gredzena 1921. gada 25. augusta emocionālā vēstule Sinodei. P. Gredzens rakstīja, ka pie viņa Talsos ieradās Kolkasraga draudzes padomes priekšstāvis, lūdzot apmeklēt Kolku un noturēt liturģiju, kas tur nebija bijusi jau vairāk nekā gadu. P. Gredzens nevarēja atteikt savai bijušajai draudzei un apsolīja pie pirmās iespējas lūgumu izpildīt. 1921. gada 3. jūlijā P. Gredzens ieradās Kolkā un ļoti svinīgos apstākļos, valdot lielai sajūsmai, noturēju liturģiju.

P. Gredzens atzīmēja, ka viņam no šī brauciena palikuši divējādi iespaidi: draudzes smagais ekonomiskais stāvoklis un garīgais stiprums.

Kolkasraga baznīcas jumts bija izrūsējis un tecēja, tādēļ bojājās griesti un sienas. Klēra dzīvojamā māja nebija apdzīvojama, jo tai trūka logu, grīdas bija izlauztas, krāsnis nojauktas, sienas cauras. Skolas ēkai arī nebija ne grīdu, ne krāsns, ne logu, bet saimniecības ēkas bija nojauktas pavisam. Zemes bija tikai apmēram trīs desetīnas,⁶⁷ un tā bija derīga vienīgi pļavai vai kartupeļu audzēšanai. Draudzes saimnieciskais stāvoklis bija

ļoti bēdīgs, jo tai nebija nekādu līdzekļu, izņemot rentes naudu par minēto zemi. P. Gredzens uzskatīja, ka draudzei tādos apstākļos nebija izredžu dabūt savu priesteri, jo draudze viņam nespēja dot ne dzīvokli, ne algu.

Kolku vairāk nekā gadu nebija apmeklējis neviens priesteris. Tuvāko garīdznieku – P. Kļaviņu Dundagā – Kolkasraga draudze savstarpēju domstarpību dēļ nevēlējās. Otrs kaimiņš bija A. Barbans Sasmakā, bet pēc viņa vajadzēja braukt 45 verstis,⁶⁸ un tik garš ceļš bija par grūtu vājajiem kolcenienu zirgiem. Agrākais Kolkas psalmotājs K. Sotskis strādāja Kolkā par pamatskolas skolotāju, un draudzes padome ar viņu bija noslēgusi līgumu, lai viņš divas reizes mēnesī palīdzētu draudzei noturēt baznīcā dievlūgšanu, kā arī vajadzības gadījumos apdziedātu mirušos un kristītu bērnus. Ja K. Sotskim nebija laika, draudzes locekļi paši svētdienās sanāca baznīcā un, kā mācēdami, lasīja dievkalpojumu grāmatas un dziedāja.

P. Gredzens savā vēstulē Kolkasraga draudzē pieredzēto atēloja šādi:

“[...] Nebūtu jābrīnās un nevarētu pat pārmest, ja draudze pa to laiku būtu galīgi izklīdusi, pārgājusi luterticībā vai baptistos, kuri pēdējā laikā apkārtņē rīkojas ļoti enerģiski. Bet tā tas nav. Kolkas draudze vēl ir dzīva.

[...] Tā viņi man ar asarām acīs stāstīja un tēloja savu likteni. Daži gan esot mēģinājuši iet luterāņu baznīcā, bet tur nepatīkot, un labāk savā, kaut arī bez garīdznieka. Bērni, ja nav kristīti no Sockij kunga, tad stāv pavisam nekristīti, bet luterticībā vēl neviens nav kristīts, arī pieaugušie vēl nav sākuši pāriet luterticībā, par baptistiem pat runas nevar būt. 3. jūlijā, kad es tur turēju Liturģiju, svētku sajūta lidot lidoja pa gaisu. Es kristīju 2 bērnus un svaidīju ar mirrēm trīs no Sockij kunga kristītos. Dievgaldnieku bija daudz. Baznīcā raudāja pat vīrieši. Upura naudas savāca līdz 1500 rub.⁶⁹ Pēc dievkalpošanas draudze griezās pie manis ar lūgumu vēl kādreiz viņus

apmeklēt un rakstīt Sinodei par viņu stāvokli un likteni. Solījās gaidīt un cerēt, un luterticībā neiet, bet var jau katra pacietība trūkt, un tad, no kā rokām tad viņu asinis taps piemeklētas? Viņi neprasa daudz: par mēnesi, pat par 2 mēnešiem reizi dot viņiem iespēju būt pie Liturģijas un grāmatiņu, kādu lūgšanas vai dziesmu grāmatiņu, un kaut vai kādu laikrakstu kā “Pareizticīgo Latviešu Vēstnesis”, kur varētu izlasīt kādu pamācību, kādu garīgu rakstiņu. [...]”⁷⁰

Neskatoties uz visām Pirmā pasaules kara un pirmo pēckara gadu grūtībām, kā arī priesteru trūkumu, Kolkasraga draudze nebija izjukusi, bet saglabājusi savu uzticību pareizticībai un garīgo spēku.

PRIESTERA TOMA KRĀĢA DARBĪBA DRAUDZĒ NO 1921. LĪDZ 1924. GADAM

Reliģiskā dzīve Kolkas pareizticīgo kopienā sāka stabilizēties, kad 1921. gada decembrī draudze beidzot ieguva pati savu priesteri Tomu (pareizticībā – Fomu) Krāģi.

T. Krāģis, kurš tobrīd dzīvoja Talsu apriņķa Uguņciema Zibeņu mājās, savā 1921. gada 15. oktobra iesniegumā arhibīskapam Jānim lūdza uzņemt viņu garīdznieku kārtā.⁷¹ Sinodes loceklis Teodors (pareizticībā – Fjodors) Būcens (1869–1942) 1921. gada 9. decembrī deva Sinodei pozitīvu raksturojumu par T. Krāģi, ko noslēdza ar vārdiem: “[...] mana pārlicība ir, ka Krāģis ir un būs aizvien vērtīgs darbinieks Dieva Vīna Kalnā, Sv. Pareizticīgā draudzē. No savas puses varu tikai pēc labākās apziņas Krāģa lūgumu pēc mācītāja vietas pabalstīt.”⁷²

1921. gada 31. decembrī rakstītajā autobiogrāfijā T. Krāģis norādīja, ka viņš dzimis 1861. gada 12. jūlijā Talsu apriņķa Upesgrīvas pagastā, 18 gadu vecumā beidzis draudzes skolu un ticis iesvētīts pēc luterāņu konfesijas prasībām par pilntiesīgu draudzes locekli. Drīz pēc tam T. Krāģis kļuvis par tirdzniecī-

bas flotes jūrnieku un pabijis vairākās ārvalstīs. Aptuveni 20 gadu vecumā (tātad ap 1881. gadu) viņš Zviedrijā iepazinies ar baptistu kustības sludinātājiem un, atgriezies dzimtenē, pievienojies Talsu baptistu draudzei. Viņa 23. dzīves gadā (tātad ap 1884. gadu) baptistu draudžu vadība uzaicinājusi T. Krāģi pievērsties garīgam darbam. Viņš iesaistījies baptistu teoloģiskajās nodarbībās un darbojies kā baptistu ceļojošais sludinātājs, līdz 1901. gadā ticis iecelts par Ventspils apriņķa Puzes un Lielirbes baptistu draudžu pastāvīgu sludinātāju. 1905. gadā T. Krāģi pārcēla uz Simbirskas guberņas Sizraņas apriņķa Zaborovskas pagasta Trubačinas baptistu draudzi. 1910. gadā viņš atgriezās Kurzemē un ieņēma sludinātāja vietu Staldzenes baptistu draudzē netālu no Ventspils. Šo draudzi T. Krāģis pameta 1914. gadā un ar Rīgas un Jelgavas arhibīskapa Jāņa (Smirnova, 1844–1919, arhibīskaps no 1910. līdz 1917. gadam) svētību tika uzņemts pareizticībā. Drīz pēc tam T. Krāģis ar Rīgas Konsistorijas rīkojumu (ukazu) tika iecelts par psalmotāju un eparhijas misionāra palīgu, bet aptuveni pēc gada Pirmā pasaules kara apstākļu dēļ aizbrauca no Rīgas uz Novgorodu. 1917. gada vasarā pēc Konsistorijas rīkojuma T. Krāģis atgriezās Rīgā, kur pievērsās misionāra darbam. 1919. gadā viņš devās uz Talsu apriņķa Uguņciemu, kur dzīvoja līdz pat 1921. gada decembrim.⁷³

Žurnāls “Ticība un Dzīve” T. Krāģim veltīja šādus vārdus: “Pēc atgriešanās Latvijā, kad liela daļa no draudzēm nikuļoja bez garīgas vadības priesteram amata kandidātu trūkuma dēļ un arī izredzes nākotnē bij ļoti drūmas, jo Rīgas Garīgais Seminārs nedarbojās, tā kā kandidāti priesteram amatam bij grūti paredzami arī nākotnē, T. Krāģis paklausīja arhibīskapa Jāņa aicinājumam un pieņēma priesteram vietu.”⁷⁴ Jāpiezīmē, ka Rīgas Garīgais seminārs darbību atsāka tikai 1926. gada rudenī.⁷⁵

1921. gada 31. decembrī T. Krāģis deva reliģiskā kalpotāja zvērestu un Rīgas Kristus Piedzimšanas katedrālē 1922. gada

1. janvārī tika iesvētīts par diakonu, bet 6. janvārī – par priesteri.⁷⁶ Sinodes 1922. gada 20. februāra priekšrakstā T. Krāģim tika paziņots, ka ar Rīgas un visas Latvijas arhibīskapa Jāņa piekrišanu un svētību uz Sinodes un prāvestu plenārsēdes 1921. gada 28.–30. decembra protokola pamata viņš iecelts par Kolkasraga draudzes mācītāju ar uzdevumu pagaidām aprūpēt arī Dundagas draudzi.⁷⁷ 1922. gada 9. janvārī Rīgā T. Krāģis lūdza Sinodei avansā izsniegt viņam 3000 rubļus sakarā ar visas savas personīgās mantas zaudējumu Rīgā padomju varas laikā 1919. gadā.⁷⁸

Dundagas draudzi T. Krāģis gan apmeklēja tikai vienu reizi un garā ceļa dēļ lūdza tās aprūpēšanu uzņemties Talsu priesterim P. Gredzenam.⁷⁹ 1923. gada 28. janvārī Dundagas draudzes pilnsapulce lūdza Sinodi iecelt P. Gredzenu par Dundagas draudzes pagaidu pārzini, un Sinode savā 1923. gada 23. februāra sēdē šo lūgumu apstiprināja, vienlaikus atbrīvojot T. Krāģi no šī pienākuma.⁸⁰

Gadu nokalpojis Kolkā, T. Krāģis 1923. gada 11. janvārī lūdza arhibīskapam Jānim un Sinodei piešķirt viņam Galgauskas draudzi Valkas apriņķī, kā arī par to laiku, cik viņš vēl kalpos Kolkasraga draudzē, izsniegt pabalstu. T. Krāģa rīcībā esošie naudas līdzekļi bija ļoti mazi, un pie vislabākās gribas ar šādiem ienākumiem viņam nebija iespējams eksistēt, kādēļ viņš bija spiests lūgt pārcelšanu uz Galgausku.⁸¹ Sinode 1923. gada 12. janvārī atļāva T. Krāģim izvirzīt savu kandidatūru uz vakanto mācītāja vietu Galgauskas draudzē.⁸² Tomēr jau 20. februārī T. Krāģis atteicās pārcelties uz Galgauskas draudzi, jo tur vēl nebija nokārtots baznīcas zemes īpašuma jautājums, turklāt zeme atradās astoņas verstis no baznīcas, bet priesteram dzīvojamā ēka bija nodegusi. Vienlaikus T. Krāģis lūdza arhibīskapam Jānim piešķirt materiālu ikmēneša pabalstu, lai viņam nebūtu pret savu gribu jāpārtrauc iesāktais darbs Kolkā.⁸³ Sinode savā 1923. gada 28. februāra priekšrakstā paziņoja, ka, ievērojot

T. Krāģa lūgumu, tā nolēmusi izsniegt viņam no Sinodes līdzekļiem 3000 rubļu vienreizēju, nevis ikmēneša pabalstu.⁸⁴

1923. gada 7. augustā T. Krāģis rakstīja arhibīskapam Jānim un Sinodei par Kolkasraga baznīcai piederošo divas desetīnas lielo zemes gabalu, kas bija piešķirts kā papildinājums priestera algai. Šī zeme Pirmā pasaules kara laikā netika apstrādāta un vairākus gadus bija pamesta atmatā, līdz uz tās vairs neauga pat zāle. Lai zemes gabalu atkal varētu sākt izmantot, bija jāveic tā uzaršana, kas izmaksātu ap 6000 rubļu, bet šādas summas T. Krāģa rīcībā nebija. Tā kā Sinode bija baznīcas īpašumu likumīga pārvaldniece, T. Krāģis vērsās pie tās pēc padoma, kā rīkoties ar atmatā stāvošo baznīcas zemi.⁸⁵ Sinode 1923. gada 3. septembra priekšrakstā uzdeva Kolkasraga draudzes priesterim T. Krāģim racionāli apsaimniekot Kolkasraga baznīcai piederošo zemes gabalu, ar noteikumu, ka visi ienākumi no minētā zemes gabala nāk par labu viņam.⁸⁶

1923. gada 23. novembrī T. Krāģis atkal lūdza arhibīskapam Jānim un Sinodei piešķirt viņam citu draudzi, kurā būtu vairāk baznīcas zemes nekā Kolkā, jo uzskatīja, ka ne pie vienas lauku baznīcas neesot tik maz zemes kā Kolkā – nepilnas četras pūrvietas.⁸⁷ Tāpat T. Krāģis norādīja, ka Kolkasraga draudze ir visnabadzīgākā visā eparhijā. Lielākā daļa draudzes locekļu bija trūcīgi zvejnieki, kas kara gados bija zaudējuši visu iedzīvi un pats galvenais – zvejas inventāru. Turklāt 1923. gada vasarā bija meteoroloģiski ļoti neizdevīgs laiks zvejai, jo biežās vētras jūtami mazināja lomus un nodarīja zvejniekiem lielus zaudējumus. 1923. gada 10. un 11. novembrī izcēlās spēcīga vētra, kurā daži no viņiem zaudēja visus savus tīklus un iespēju pelnīt iztiku. T. Krāģis rakstīja: “Zvejas laiks beidzas. Ziema tuvojas. Zvejnieki ar rūpju pilnu sirdi lūkojas nākotnē, ko ēdīsim un ar ko ģērbsimies un kā iegādāsim jaunus zvejniecības rīkus – pats par sevi saprotams, ka Draudzes locekļi, paši ļoti trūcīgos apstākļos būdami, nespēj piedalīties mācītāja

algošanā.” T. Krāģis atgādināja, ka 1923. gadā viņa mācītāja alga bija tikai 1130 rbļ. mēnesī, bet visi pārtikas produkti Kolkā bija dārgāki nekā Rīgā, un tāpēc viņam pie līdzšinējiem ienākumiem nebija iespējams turpināt darbu Kolkā. T. Krāģis ļoti cerēja, ka viņa lūgums tiks ievērots, piešķirot ienesīgāku darba lauku.⁸⁸

Sinode 1923. gada 5. decembra priekšrakstā paziņoja T. Krāģim, ka, ievērojot viņa pašreizējo grūto materiālo stāvokli Kolkasraga draudzē, tā nolēmusi atļaut viņam izvirzīt parastā kārtā savu kandidatūru uz vakanto priesteru vietu vienā no trim sekojošām draudzēm: Ugāles, Ķūļciema vai Dundagas.⁸⁹ 1923. gada 14. decembrī T. Krāģis paziņoja, ka viņš uzstāda savu kandidatūru uz vakanto priesteru vietu Ķūļciema draudzē,⁹⁰ kas viņam arī 1924. gada 3. janvārī tika atļauts.⁹¹ 1924. gada 8. februāra sēdē Sinode nolēma atbrīvot līdzšinējo Ķūļciema draudzes pārzini Sasmakas virsmācītāju A. Barbanu un viņa vietā komandēt uz Ķūļciemu T. Krāģi, atstājot pēdējo par pastāvīgu Kolkasraga draudzes priesteri un uzdodot viņam Ķūļciema draudzes īpašumu aizstāvēšanas labā pārcelt savu sēdekli no Kolkas uz Ķūļciemu.⁹² Atbilstošu paziņojumu Sinode gan T. Krāģim nosūtīja tikai 1924. gada 4. jūnijā.⁹³

T. Krāģis jau 1924. gada 24. martā lūdza viņu atbrīvot no Kolkasraga draudzes uzraudzības, sākot ar 1924. gada 17. aprīli. Viņu neapmierināja Kolkasraga draudzes locekļu nevēlēšanās ievērot Sinodes lēmumu, ka priesterim jābūt padomes vadītājam. T. Krāģis uzsvēra draudzes locekļu teikto, ka, ja mācītājs dzīvo tik tālu no Kolkas, tad labāk būtu viņam uz turieni nebraukt vispār, un draudzes solījumu aicināt kādu tuvāk atrodošos mācītāju. T. Krāģis arī atzīmēja, ka draudzes padome izrentējusi gan baznīcas zemi, gan priesteru māju un, tā kā viņš drīz no Kolkas aizies, tad padome un daži draudzes locekļi esot sacījuši: “[..] mēs esam tie kungi un noteicēji, nevis Zinode [tā tekstā]”.⁹⁴ 1924. gada 31. marta sēdē Sinode no-

lēma: ņemot vērā ārkārtīgi grūtos apstākļus, kādi izveidotos Kolkasraga draudzē bez sava gana, atstāt piesteri T. Krāģi arī turpmāk par Kolkasraga draudzes garīgo aprūpētāju un pārzini. 1924. gada 5. aprīlī Sinode par to paziņoja T. Krāģim, pievienojot piebildi, ka par draudzes padomes locekļu nepārdomātiem izteicieniem nav jāuztraucas, jo Latvijas valdība reģistrējusi Baznīcas Saeimā izstrādātos pareizticīgo draudžu statūtus.⁹⁵ Šeit Sinode rakstīja par tās izstrādāto Baznīcas nolikuma tekstu, kuru 1924. gada 26. martā apstiprināja Latvijas Republikas Iekšlietu ministrija.⁹⁶

1924. gada 13. aprīlī – Pūpolu svētdienā – T. Krāģis Kolkasraga baznīcā iesvētīja 13 jauniešus, nokristīja vienu bērnu un līdz ar to atvadījās no Kolkasraga draudzes, ar vietējās draudzes padomes piekrišanu pārstājot būt Kolkasraga draudzes pārzinis.⁹⁷ Par to T. Krāģis 1924. gada 18. oktobrī paziņoja Sinodei. Informācija par notikušo T. Krāģa pārcelšanos uz Ķūļciemu 1924. gadā tika publicēta mēnešrakstā “Ticība un Dzīve”, un tā kļuva par pirmo Kolkasraga draudzes pieminējumu šajā izdevumā.⁹⁸

Ņemot vērā neskaidro situāciju, 1924. gada 26. augustā Kolkasraga draudzes padome lūdza Sinodi atļaut tai pievienoties Talsu draudzei un tās priesterim noturēt izbraukuma dievkalpojumus Kolkā.⁹⁹ 1924. gada 24. oktobrī Sinode nolēma Kolkasraga draudzes padomes ierosinājumu pievienoties Talsu draudzei kā neatbilstošu vispārējām LPB interesēm atstāt bez ievērības. Vienlaikus Sinode atļāva Talsu draudzes priesterim P. Gredzenam uzņemt Kolkasraga draudzes aprūpi un atbrīvoja Kolkasraga priesteri T. Krāģi no iepriekšējā amata, atstājot viņu par pastāvīgu priesteri Ķūļciemā.¹⁰⁰

Līdz pat aiziešanai pensijā T. Krāģis kalpoja Ķūļciemā, kur atjaunoja galīgi izpostīto baznīcu, bet pēc tam dzīvoja pie Spāres stacijas. Miris 1936. gada 7. maijā Talsu aprinķa slimnīcā un apbedīts 17. maijā Talsos.¹⁰¹

Kolkasraga draudzei īsu laika posmu – tikai nedaudz vairāk kā divus gadus – bija savs priesteris. Tomēr T. Krāģis neizturēja smagos materiālos apstākļus Kolkā un tāpēc 1924. gadā panāca savu pārceļšanu uz citu draudzi. Sakarā ar pārceļšanos viņam radās nesaprašanās un konflikts ar draudzes padomi. Savukārt, nonācis Ķūļciema draudzē, kas arī nebija bagāta, T. Krāģis vairāk nelūdza Sinodei, lai tā viņam piešķir citu darbavietu.

PRIESTERU PĒTERA GREDZENA UN ROMANA
BĒRZIŅA DARBĪBA DRAUDZĒ NO 1924. LĪDZ
1931. GADAM

Priesteris P. Gredzens pietiekami labi pazina vietējos apstākļus jau kopš sava kalpošanas laika Kolkā pirms Pirmā pasaules kara. Pēc Rīgas Garīgā semināra beigšanas 1908. gadā viņš līdz 1911. gadam strādāja par psalmotāju un skolotāju Līderes un Limbažu draudzēs. 1911. gada 30. oktobrī Rīgas un Jelgavas bīskaps Jānis (Smirnovs) iesvētīja P. Gredzenu par garīdznieku. Ar Rīgas Konsistorijas rīkojumu (ukazu) 1911. gada 9. novembrī viņš tika nozīmēts par Kolkasraga baznīcas priesteri – pārzini. 12. novembrī sekoja rīkojums par viņa iecelšanu par Kolkasraga draudzes skolas pārzini un ticības mācības skolotāju.¹⁰² P. Gredzens pildīja savus dienesta pienākumus līdz 1915. gadam, kad kara dēļ kopā ar ģimeni evakuējās uz Mogiļevas gubernu.¹⁰³ 1916. gadā P. Gredzenu iecēla par priesteri – pārzini Petrogradas latviešu draudzē. Vienlaikus līdz 1921. gadam viņš strādāja par skolotāju dažādās Petrogradas skolās. Atgriežoties Latvijā, P. Gredzens 1921. gada aprīlī tika iecelts par Talsu draudzes priesteri, un šajā draudzē viņš kalpoja līdz pat savam arestam 1941. gadā.

P. Gredzens vadīja Kolkasraga draudzi no 1924. gada oktobra līdz 1930. gada septembrim, tāpat kādu laiku viņš bija arī Dundagas, Sasmakas un Ķūļciema draudzes pārzinis. 30. gados

viņš bija Sinodes loceklis, pildīja Jelgavas iecirkņa prāvesta palīga un no 1936. gada arī Jelgavas iecirkņa prāvesta pienākumus. 1933. gada 7. decembrī P. Gredzens tika apstiprināts par žurnāla “Ticība un Dzīve” izdevēju un atbildīgo redaktoru. Paralēli priesteram amatam viņš Talsos ilgstoši strādāja dažādās iestādēs par grāmatvedi, bet no 1934. līdz 1940. gadam bija arī Talsu pilsētas valdes un bāriņtiesas loceklis.¹⁰⁴

1941. gada 14. jūnija deportācijas laikā P. Gredzens un viņa sieva Marta Gredzena (1886–?) tika izsūtīti no Talsiem, Laidzes ielas 31. P. Gredzens miris 1942. gada 24. jūnijā Kirovas apgabalā Vjatlagā, bet M. Gredzena 1954. gada 29. oktobrī tika atbrīvota no Krasnojarskas novada Kazačinskas rajona un atgriezās Latvijā.¹⁰⁵

Par P. Gredzena darbības posmu Kolkasraga draudzē 1924.–1930. gadā ir salīdzinoši maz arhīvu materiālu, turklāt daļa no tiem atrodama nevis Kolkasraga, bet Talsu draudzes lietās.¹⁰⁶

1924. gada 28. decembrī notikušās Kolkasraga draudzes padomes locekļu un baznīcas vecākā (stārasta) vēlēšanās par baznīcas stārastu ievēlēja Andreju Hausmani, kurš līdz tam bija pildījis attiecīgo amatu bez Sinodes apstiprinājuma. A. Hausmanis priesteram P. Gredzenam prombūtnē vadīja padomes darbību un sēdes. Kopumā ievēlēja deviņus draudzes padomes locekļus.¹⁰⁷ Turpmākajos gados draudzes padomes locekļu skaits tika samazināts.

Viens no nopietnākajiem jautājumiem P. Gredzena darbības laikā bija Kolkasraga baznīcas jumta remonts. Jau 1925. gada decembrī P. Gredzens ziņoja Sinodei, ka ir nepieciešams remontēt daļu Kolkasraga baznīcas jumta un šis darbs pēc iepriekšēja aprēķina izmaksātu ap 160 Ls.¹⁰⁸ Sinode piešķīra šim nolūkam 100 Ls, kas sākumā palika neizlietoti sakarā ar draudzes nespēju dot līdzekļus no savas puses. 1927. gada 8. februārī P. Gredzens lūdza Sinodi piešķirt naudu jauna skārda jumta uzlikšanai Kolkasraga baznīcai.¹⁰⁹ 1927. gada 23. martā Sinode

uz šo lūgumu sniedza atbildi, ka 1926./1927. budžeta gada valsts pabalsts jau sadalīts un pa daļai izsniegts vairākām draudzēm, tādēļ Kolkas baznīcas jumta remontu būs iespējams pabalstīt tikai nākamajā gadā.¹¹⁰ Līdz 1928. gada sākumam Kolkasraga draudzei bija izdevies sakrāt baznīcas remontam 400 Ls, un pavasarī daļai baznīcas beidzot tika uzlikts jauns cinkota skārda jumts. Pārējā jumta daļa līdzekļu trūkuma dēļ tika tikai salāpīta, lai pēc dažiem gadiem jumta atjaunošanas darbus varētu pilnībā pabeigt. Jumta remontdarbi bija neatliekami, jo pretējā gadījumā draudēja iebrukt griesti, savukārt par baznīcas iekšējo remontu līdzekļu trūkuma dēļ tobrīd nevarēja pat domāt. Remontdarbiem beidzoties, draudze palika parādā kādam uzņēmējam no Talsiem 320 Ls. Šai sakarā P. Gredzens sākumā lūdza Sinodei piešķirt 400 Ls, bet vēlāk – vismaz 200 Ls pabalstu, lai norēķinātos, kamēr draudzei izdosies sagādāt trūkstošo naudu.¹¹¹ Sinode 1928. gada 3. jūlijā atbildēja, ka tās rīcībā pašlaik nav līdzekļu, ar ko pabalstīt Kolkasraga draudzi baznīcas remontēšanā, taču līdzekļi tiks piešķirti, ja tos izdosies atrast.¹¹² Cik noprotams, problēmu tomēr izdevās atrisināt līdz ekonomiskās krīzes sākumam Latvijā.

Lai palīdzētu noturēt dievkalpojumus un apmācīt vietējo dziedātāju kori, P. Gredzenu kādu laiku uz Kolku pavadīja Jēkabs Ziemelis (1873–?), kuru Sinode 1925. gada 3. decembrī apstiprināja par Talsu draudzes psalmotāja vietas izpildītāju.¹¹³ 1926. gada 26. septembrī Kolkasraga draudzes pilnsapulce uz kārtējo LPB kongresu (koncilu) līdztekus savam laicīgajam priekšstāvim Kirilam Hausmanim par klēra delegātu ievēlēja J. Ziemeļi. Tomēr Sinode 1926. gada 9. oktobra priekšrakstā paziņoja, ka klēra priekšstāvis–delegāts var būt tikai priesteris un tādēļ psalmotāja J. Ziemeļa mandāts netiks atzīts par pilntiesīgu.¹¹⁴

Talsu draudzes virspriesteri P. Gredzenu atbrīvoja no Kolkasraga draudzes pārzināšanas ar Sinodes 1930. gada

1. att. Virspriestera Pētera Gredzena 1927. gada 10. aprīli izsniegtā apliecība Tatjanai Feimanei par mācību apmeklēšanu Kolkasraga Kristus Piedzimšanas baznīcā (no Baibas Šuvcānes personiskā arhīva)

8./15. septembra sēdes lēmumu. Viņa vietā šo pienākumu uzņē-
mās priesteris Romans Bērziņš, kurš līdz tam strādāja Stāmerie-
nas draudzē. R. Bērziņš tika norīkots darbā vienlaikus Sasma-
kas, Kūļciema un Kolkasraga draudzē ar rezidences vietu
Valdemārpilī (Sasmakā).¹¹⁵

Vēl pirms Rīgas Garīgā semināra pabeigšanas 1930. gadā
R. Bērziņš 1929. gada 22. decembrī bija iesvētīts priesterā kārtā,
līdz tam gūstot bagātīgu un ar reliģiju nesaistītu dzīves pieredzi.
Pamatojoties uz Sinodes 1933. gada 3. maija priekšrakstu,
R. Bērziņu atbrīvoja no Sasmakas draudzes pārzināšanas un
pārcēla uz Daļičinas (citos dokumentos arī Daļičenas) draudzi
Jaunlatgales (Abrenes) apriņķa Kacēnu pagastā. Turpmāk viņš
mainīja savas kalpošanas vietas ar pareizticīgo garīdznie-
kam neraksturīgu biežumu.¹¹⁶ Padomju režīma laikā 1940.–
1941. gadā R. Bērziņš bija Rīgas pilsētas 2. slimnīcas feldšeris
un fabrikas “Lenta” melnstrādnieks.¹¹⁷ 1941.–1942. gadā viņš
kalpoja t.s. “Ārējā misijā” nacistu okupētajos Krievijas ziemeļ-
rietumu apgabalos.¹¹⁸ Pēdīgi 1943. gada 29. maijā Rīgas bīskaps
Jānis (Garklāvs) garīdzniecības prestižu graužošās uzvešanās dēļ
atbrīvoja R. Bērziņu no Kosas, Ežu un Bānužu draudžu pārzina
amata un atvaļināja ārstatā, ar aizliegumu ieņemt priesterā
vietu Latvijas eparhijas robežās.¹¹⁹ Pēc atvaļināšanas ārstatā
R. Bērziņš līdz 1944. gada augustam strādāja Rīgā par sargu
vācu firmas “Ostland Pressevertrieb” grāmatu noliktavā, pēc
tam tika mobilizēts vācu aizsardzības ierakumu rakšanas dar-
bos, no kuriem Bauskas apriņķī aizbēga. R. Bērziņš tika aizu-
rēts un īslaicīgi atradās ieslodzījumā vācu SD pagrabos Rīgā,
Reimersa ielā 1, un Salaspils nometnē. 1944. gada oktobra sā-
kumā viņš tika aizvests no Rīgas uz Vāciju, kur bija feldšeris
ārzemju strādnieku nometnē. 1945. gada maija sākumā vēl
pirms nacistiskās Vācijas kapitulācijas R. Bērziņš no Lībekas
aizbēga uz Dāniju, kur kalpoja par misionāru. 1946. gadā viņš
no Dānijas repatriējās uz PSRS un septembrī atgriezās Rīgā.¹²⁰

R. Bērziņš tika arestēts 1947. gada 21. martā, un Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas karaspēka Kara tribunāls 1947. gada 22. maijā Rīgā viņam piesprieda brīvības atņemšanu uz 10 gadiem labošanas darbu nometnēs.¹²¹ Miris ieslodzījumā Mordvijas APSR labošanas darbu nometnē “Dubravlags” 1954. gada 12. aprīlī.¹²²

Par R. Bērziņa sākotnējo darbību Kolkā varam spriest no viņa vadītās Kolkasraga draudzes 1931. gada 18. janvāra vispārējās sapulces protokola, kuru 1931. gada 27. janvārī viņš lūdza apstiprināt Jelgavas iecirkņa prāvestam. Protokolā minēts ne tikai ievēlētais baznīcas vecākais (stārasts) Kirils (Kārlis) Adamkovičs (1882–1945), pieci draudzes padomes locekļi (Aleksandrs Zvirgzdiņš (1900–1992), Georgijs Ešentāls, Aleksandrs Hausmanis (1899–?), Aleksejs Fridrihsons (arī Fridriksons, 1906–1942), Ernests Sīpols) un citas amatpersonas, bet arī uzskaitīti pilnīgi visi uz kopsapulci ieradušies draudzes locekļi. Kopsapulces laikā tika veikta līgumu pārreģistrācija ar visiem Kolkasraga draudzes nekustamā īpašuma nomniekiem. Kopumā dokuments liecina par jaunā priesteru birokrātisko darba stilu un noslieci uz juridisku precizitāti.¹²³ Nezināmu iemeslu dēļ Jelgavas iecirkņa prāvests N. Pjatkickis tikai 1931. gada 16. aprīlī lūdza Sinodi apstiprināt šo Kolkasraga draudzes vispārējās sapulces protokolu. Sinode 1931. gada 5. maija priekšrakstā paziņoja, ka to izdarījusi savā 20. aprīļa sēdē.¹²⁴ Tādējādi 1931. gada 18. janvārī ievēlētās Kolkasraga draudzes amatpersonas tikai maijā uzzināja, ka viņas apstiprinātas savos amatos.

1931. gada 29. oktobrī R. Bērziņš bija spiests iesaistīt Sinodi draudzes konfliktā ar vietējo Kolkas ciema Ūšu mājas saimnieku Kārli Andersonu (1887–1959), caur kura zemi gāja draudzes zemes novadgrāvis. K. Andersons grāvi bija aizbēris trijās vietās, atsacījās iztīrīt un neatļāva to savā īpašumā darīt arī draudzes locekļiem. Tā rezultātā baznīcas zeme regulāri tika applūdināta.¹²⁵ Savā 1931. gada 12. novembra atbildē Sinode

ieteica šajā jautājumā griezties pie vietējās, t.i., Dundagas, pagasta valdes.¹²⁶

Dzīvojot ilgstoši bez pastāvīga priestera, Kolkasraga draudze turpināja risināt neskaitāmas problēmas, no kurām visnopietnākā bija baznīcas jumta remonts, jo bez tā veikšanas draudēja aiziet bojā viss dievnams. Lai gan P. Gredzena un R. Bērziņa karjera bija ļoti atšķirīga, par viņu darbības laiku Kolkasraga draudzē saskatāmas vairākas līdzības. Abi priesteri Kolkā nedzīvoja, un par viņu darbību Kolkasraga draudzē ir maz arhīvu materiālu. Diemžēl vēlāk padomju režīma gados abu liktenis arī bija vienādi traģisks, jo gan P. Gredzens, gan R. Bērziņš tika arestēti un gāja bojā gulaga noietnēs.

PRIESTERA GEORGIJA VARFOLOMEJEVA DARBĪBA DRAUDZĒ NO 1931. LĪDZ 1934. GADAM

1931. gada decembrī R. Bērziņa vietā Kolkasraga priestera amatā tika iecelts G. Varfolomejevs, un draudze atkal ieguva savu priesteri.

G. Varfolomejevs 1914. gadā beidzis draudzes skolu Rīgā, bet 1919. gadā – pilsētas skolu Maskavā. 1926. gada decembrī viņš iestājās Rīgas Garīgajā seminārā un, apmeklējot to līdz 1928. gada augustam, pabeidza pilnu semināra kursu.¹²⁷ G. Varfolomejevs kalpoja Rīgas Kristus Apskaidrošanās baznīcā par psalmotāju.¹²⁸

1931. gada 25. oktobrī G. Varfolomejevs kopā ar toreizējo Kolkasraga draudzes pārzini R. Bērziņu personiski ieradās Kolkā, kur draudzes pilnsapulcē viņu vienbalsīgi ievēlēja par pārziņa kandidātu. 1931. gada 30. oktobrī G. Varfolomejevs iesniedza arhibīskapam Jānim lūgumu iesvētīt viņu priestera amatā Kolkasraga draudzē.¹²⁹ Kolkasraga draudzes locekļu 1931. gada 25. oktobra pilnsapulcē par jaunā priestera kandidāta G. Varfolomejeva pieņemšanu par draudzes priesteri un

2. att. Kolkasraga Kristus Piedzimšanas draudze savā baznīcā 20. gadsimta 30. gadu sākumā. No priestera Georgija Varfolomejeva pa labi psalmotāja vietas izpildītājs Andrejs Grintāls (no Baibas Šūvcānes personiskā arhīva)

viņa atalgojumu tika nolemts ierīkot priesterim dzīvokli bijušās skolas klasē un izremontēt to, bet priestera atalgošanai izmantot visus ienākumus no draudzes ēkām un draudzes nodokli, ko iemaksās paši ticīgie. Šai nolūkā draudze nolēma arī ieviest nodevu pašaplikšanu natūrā, lūdzot visus draudzes locekļus ziedot priesterim kartupeļus, zivis, gaļu, malku un citas nepieciešamākās lietas.¹³⁰ N. Pjatņickis 1931. gada 5. novembrī lūdza Sinodei apstiprināt Kolkasraga draudzes locekļu 1931. gada 25. oktobra pilnsapulces protokolu un pēc G. Varfolomejeva iesvētīšanas priestera kārtā iecelt viņu par priesteri Kolkasraga draudzē. Vēstulē tika norādīts, ka vietējiem iedzīvotājiem vēl saglabājušās labas atmiņas par bijušo Kolkasraga krievu tautības priesteri Aleksandru Makedonski (1867–1942) un tāpēc viņi saprotoši izturējās pret G. Varfolomejeva vārajām latviešu valodas zināšanām, piedodot viņam šo trūkumu un piecājoties, ka, būdams

pēc tautības krievs, viņš dos draudzei doktrināli pareizu pareizticību.¹³¹

Rīgas Garīgā semināra rektora vietas izpildītājs Jānis Jansons (1878–1954) 1931. gada 12. novembrī iesniedza Sinodei atskaiti, kurā atzīmēta semināra audzēkņa G. Varfolomejeva garīgi pareiza uzvedība un uzcītība uzlikto pienākumu izpildē. 1931. gada 11. novembrī Rīgas Garīgā semināra pedagogu komisija, pārbaudījusi G. Varfolomejeva spējas praktiski sarunāties latviski, atzina tās par apmierinošām.¹³² Dienu vēlāk – 1931. gada 12. novembrī – G. Varfolomejevs Jelgavas Sv. Simeona un Sv. Annas pareizticīgo katedrālē tika salaulāts ar Taisiju Rozīti (1903–?).¹³³

1931. gada 29. novembrī G. Varfolomejevu iesvētīja par diakonu, bet 6. decembrī – par priesteri. 18. decembrī Rīgas Kristus Piedzimšanas katedrāles pārzinis virspriesteris Kirils Zaics (1869–1948) atzina, ka G. Varfolomejevs ir pietiekami sagatavots, lai varētu patstāvīgi noturēt dievkalpojumu, un tāpēc var doties uz nozīmēto kalpošanas vietu.¹³⁴ Pamatojoties uz Sinodes 1931. gada 18. decembra priekšrakstu, G. Varfolomejevs tika iecelts Kolkas draudzes priestera amatā.¹³⁵

Kalpojot Kolkā, G. Varfolomejevs, pamatojoties uz Sinodes 1932. gada 20. septembra priekšrakstu, uz laiku tika iecelts arī par Piltenes draudzes pārzini.¹³⁶ 1933. gada maijā viņš tika pārvietots draudzes priestera amatā no Kolkas uz Valdemārpili (Sasmaku), bet 1937. gada sākumā – uz Daļičinas draudzi.¹³⁷ G. Varfolomejevs kalpoja Daļičinas draudzē līdz pat 1944. gada vasarai, kad karadarbības dēļ bija spiests bēgt uz Rīgu, kur 31. augustā uz laiku kļuva par Kristus Apskaidrošanās baznīcas otro garīdznieku Sarkandaugavā.¹³⁸ 1944. gada novembrī viņu pārcēla kalpot uz Novomuravejskas (Rodovojes) baznīcu Pleskavas apgabala Kačanovas rajonā.¹³⁹ Par G. Varfolomejeva tālāko likteni autora rīcībā diemžēl nav nekādas informācijas.

Gatavojoties doties uz savu pirmo kalpošanas vietu, G. Varfolomejevs lūdza Sinodei izsniegt pabalstu, lai viņš varētu pārcelties uz Kolkasraga draudzi un iegādāties sev garīdznieka tērpu. Savā 1931. gada 9. decembra sēdē Sinode viņa lūgumu līdzekļu trūkuma dēļ noraidīja, turklāt Sinodes kancelejas pārzinis virspriesteris A. Makedonskis viņam jau bija piešķīris 20 Ls.¹⁴⁰ G. Varfolomejevs kopā ar sievu Taisiju Varfolomejevu no viņu dzīvesvietas Rīgā, Sīmaņa ielā 3a–35, uz Kolku pārcēlās 1932. gada janvāra vidū.¹⁴¹ Kā liecina N. Pjatņicka 1932. gada 18. janvāra vēstule, R. Bērziņš tajā brīdī joprojām nebija liecinieku klātbūtnē nodevis baznīcas lietas savam pēcnācējam G. Varfolomejevam, jo R. Bērziņam tika uzdots nekavējoties izbraukt uz Kolku, nokārtot šo jautājumu un nosūtīt par to N. Pjatņickim attiecīgu aktu.¹⁴² 1932. gada 3. februāra Sinodes sēdē tika pieņemts zināšanai N. Pjatņicka ziņojums, ka Kolkasraga baznīca pēdīgi nodota G. Varfolomejevam.¹⁴³

1932. gada 30. jūlijā N. Pjatņickis ieradās Kolkā un veica draudzes revīziju. Tāpat 30. un 31. jūlijā N. Pjatņickis noturēja Kolkā dievkalpojumus, kuros piedalījās arī daudzi luterāņi. Dievkalpojumam sekoja ļoti izjūsts A. Grintāla vadīts draudzes locekļu dziedājums. N. Pjatņickis uzsvēra, ka aptuveni 200 cilvēku lielā Kolkasraga draudze ir dedzīga savas baznīcas aizstāve. N. Pjatņickis ļoti atzinīgi izteicās par G. Varfolomejevu un draudzes padomes sekretāru A. Grintālu. G. Varfolomejevs pusgada laikā bija daudz paveicis Kolkasraga baznīcas iekšienes labiekārtošanā un parūpējies, lai katra draudzes locekļa būdiņā būtu ikona (svētbilde), kas tika atvestas no Rīgas Kristus Apskaidrošanās baznīcas. Atskaitē arī tika norādīts, ka, ievērojot priesteri, draudzes locekļi bija solījuši dot viņam pienu, zivis un produktus. Tagad priesterim pārtiku deva tikai A. Grintāls, K. Adamkovičs un Pēteris Fridrihsons (arī Fridrihsons; 1879–1952), bet pārējie aizbildinājās, ka viņiem pašiem nepietiek iztikas. Arī pašam G. Varfolomejevam dažkārt nebija

līdzekļu, lai nopirktu pat rupju maizi. No atskaites izrietēja, ka G. Varfolomejevs saņēma no draudzes ienākumiem 170 Ls gadā un dzīvoja izremontētā dzīvoklī bijušajā draudzes skolas ēkā. 1932. gadā bija veikti baznīcas apkārtnes iekārtošanas darbi, uzceļot koka žogu. N. Pjatņickis ierosināja Sinodi apbalvot G. Varfolomejevu ar sānautu, bet A. Grintālu ar Biblii latviešu valodā ar arhibīskapa svētības vēlējumu un Sinodes ierakstu.¹⁴⁴

1932. gadā bez N. Pjatņicka minētā baznīcas žoga uzcelšanas, kas izmaksāja 82,06 Ls, tika veikts arī skolas ēkas jumta remonts, kam tika izdoti 157,69 Ls, un tādējādi kopējie izdevumi veidoja 239,75 Ls.¹⁴⁵ 1932. gada 16. augustā notika Sinodes plenārsēde, kura nolēma izsniegt psalmotāja vietas izpildītājam A. Grintālam pateicības rakstu par viņa ilggadējiem nesavtīgiem pūliņiem draudzes labā. G. Varfolomejam, kurš darbojās kā draudzes gans tikai īsu laiku, Sinode apbalvojumu vēl nepiešķīra.¹⁴⁶

1932. gada 8. novembrī apritēja 40 gadu kopš Kolkasraga baznīcas iesvētīšanas 1892. gadā. Šai sakarā draudzes padome un G. Varfolomejevs bija paredzējuši 1932. gada 25. decembrī rīkot svinības un lūdza Sinodi atsūtīt uz Kolku dievkalpojuma noturēšanai kādu no vadošajiem Rīgas garīdzniekiem: K. Zaicu, J. Jansonu vai Aleksandru Lismanu (1874–1953). Papildus tika izteikts arī lūgums N. Pjatņickim, lai viņš panāk, ka Sinode izsniegtu šim garīdzniekam 15–20 Ls ceļa izdevumiem. N. Pjatņickis 1932. gada 15. decembra vēstulē ierosināja Kolkasraga baznīcas 40 gadu jubilejas svinības atlikt uz 1933. gada 8. novembri, kam Sinode arī savā 1932. gada 19. decembra sēdē piekrita.¹⁴⁷

1932. gadā draudzei aizsākās ilgstošs materiāla rakstura konflikts ar īrnieku Andreju Andersinu, kurš, atstājot telpas, palika baznīcai parādā 120 Ls un pat vēl 1937. gadā nebija nomaksājis gandrīz pusi parāda.¹⁴⁸

Kolkasraga draudzes padome nosūtīja vēstuli bez datuma N. Pjatņickim, ko viņš saņēma 1933. gada 7. janvārī, ar paze-mīgu lūgumu atļaut vākt ziedojumus par labu G. Varfolomejevam. Norādot, ka līdzekļu trūkuma dēļ viņiem drīz vairs nebūs iespējams uzturēt priesteri, draudzes padomes locekļi gramatiskām kļūdām pārpilnā ļoti aizkustinošā vēstījumā savam prāvestam rakstīja: “[..] Ja mums, Augstais gans, tagad ir šis mūsu iemīļotais Varfolomejeva tēvs jāatlaiž, tad mēs līvi pareizticīgie Kolkuragas [tā tekstā] nabadzīga draudze paliekam bez garīgas maizes, tad mēs esam nomiruši, tad vairs mums nava cerības uz glābiņa, jeb, kā sacīt, uz cita gana, kas mūs vadītu par [tā tekstā] taisno ceļu. Mēs lūdzamies, lai Jūs mūs pabalsta [tā tekstā] ar to, ka Jūs, augstais gans, atļautu kādu svētdienu ar upuru [tā tekstā] no savas baznīcas priekš mūsu gana uzturēšanu, un arī caur Jums lūdzam, lai arī mūsu Eminence Bīskapa tēvs atļautu Katedrāli upurēt priekš mūsu gana uzturēšanu [tā tekstā], kā arī citos Rīgas Dievnamos [..]”¹⁴⁹ N. Pjatņickis 1933. gada 9. februāra vēstulē Sinodei savukārt izskaidroja ziedojumu vākšanas nepieciešamību: G. Varfolomejeva sievas slimošana, ģimenes pieaugums un neveiksmīgs saimnieciskais gads. N. Pjatņickis atzīmēja, ka provincē dzīvojošie vienkāršie un labsirdīgie lībieši naivi iedomājas, ka lielpilsētās (Rīgā un Jelgavā) ar ziedojumu vākšanu var nodrošināt viņu priesteru uzturēšanu, kuram viņi bija sirsnīgi pieķērušies un dalījās ar visu, kas vien pašiem bija.¹⁵⁰ 1933. gada 7. martā Sinode paziņoja par atļauju Kolkasraga draudzes padomei vākt ziedojumus sava garīgā tēva uzturam.¹⁵¹ Savukārt jau 1933. gada 6. februāra sēdē Sinode bija nolēmusi izsniegt G. Varfolomejevam viņa ārkārtīgi grūtā materiālā stāvokļa uzlabošanai 50 Ls kā vienreizēju pabalstu.¹⁵²

1933. gada 27. februārī G. Varfolomejevs rakstīja N. Pjatņickim par savu bēdīgo materiālo stāvokli Kolkā. Baznīcas kasē tobrīd bija 152,40 Ls, bet draudze viņam mēnesī maksāja 40 Ls.

Salīdzinājumam: šī nauda bija aptuveni puse no tā laika mazkvalificēta strādnieka algas. G. Varfolomejevs lūdza materiālu pabalstu vai pārceļšanu uz citu draudzi.¹⁵³ Savukārt 30. martā G. Varfolomejevs jau lūdza N. Pjatņicki pārceļt viņu uz Sasmakas draudzi. G. Varfolomejevs atgādināja, ka Kolkasraga baznīcas kase ir tukša, un uzsvēra, ka draudzes locekļi ir piekrituši braukt viņam bez maksas pretī uz 21 km attālo Mazirbes staciju, kad viņš no Valdemārpils (Sasmakas) brauks kalpot uz Kolku.¹⁵⁴ 1933. gada 31. martā N. Pjatņickis nosūtīja vēstuli Sinodei par G. Varfolomejeva pārceļšanu no Kolkas uz Sasmakas draudzi R. Bērziņa vietā, vienlaikus atstājot viņu par Kolkasraga draudzes pārzini.¹⁵⁵ 1933. gada 24. aprīļa sēdē Sinode šo lūgumu apstiprināja.¹⁵⁶

Pēc pārceļšanās uz Valdemārpili (Sasmaku) G. Varfolomejevs 1933. gada 7. jūnijā lūdza N. Pjatņickim ziņot Sinodei par nepieciešamību piešķirt līdzekļus turpmākam Kolkasraga baznīcas jumta remontam, jo ar Sinodes 1933. gada maijā izsniegtajiem 300 Ls šim nolūkam bija stipri par maz. Tika norādīts, ka remonts jāsāk vasarā, jo tad uz Kolku brauc tvaikoņi, ar kuriem jumta skārdu var atvest lētāk nekā pa dzelzceļu. Tāpat baznīcai bija nepieciešams arī iekšējais remonts, jo caurā jumta dēļ no griestiem un sienām krita nost apmetums.¹⁵⁷ N. Pjatņickis 1933. gada 8. jūnijā lūdza Sinodei piešķirt līdzekļus Kolkasraga baznīcas remontam.¹⁵⁸ Sinode 1933. gada 16. jūnijā atbildēja N. Pjatņickim, ka papildus līdzekļus Kolkas baznīcas remontam tā nevar piešķirt, jo visi valsts pabalsti jau pilnībā ir izdalīti.¹⁵⁹

Kolkasraga draudzes padome 1933. gada 19. jūnijā lūdza arhibīskapu Jāni apmeklēt viņu baznīcu 40 gadu pastāvēšanas svētkos 1933. gada 2. jūlijā. Taču Sinode šo ielūgumu nezināmu iemeslu dēļ saņēma tikai 10. jūlijā, kad arhibīskaps Jānis tam uzlika rezolūciju: "Nokavēts ielūgums. Arķibīskaps [tā tekstā] Jānis. 10/VII".¹⁶⁰

3. att. Kolkasraga Kristus Piedzimšanas baznīca 20. gadsimta 20.–30. gados. Labajā pusē aiz baznīcas redzama Priesteru māja ar saimniecības ēkām (no Baibas Šuvcānes personiskā arhīva)

1934. gada 29. janvārī Kolkasraga draudzes padome savā sēdē nolēma lūgt Sinodei izdalīt 10 Ls, lai varētu nodrukāt pateicības rakstu A. Grintālam par viņa pūliņiem un ilggadējo kalpošanu baznīcai.¹⁶¹ Šo lūgumu 1934. gada 5. martā N. Pjatiņickis, pievienojot Kolkasraga draudzes padomes minētās sēdes protokola kopiju, nosūtīja Sinodei.¹⁶²

G. Varfolomejeva vadītajā Kolkasraga draudzes 1934. gada 25. februāra pilnsapulcē uz trīs gadiem (1934., 1935. un 1936. gadu) tika ievēlēts agrākais baznīcas vecākais (stārasts) K. Adamkovičs, bet trīs izstājušos padomes locekļi: A. Fridrihsona, G. Ešentāla un A. Zvirgzdiņa vietā – trīs jauni locekļi: Ernests Kānbergs, Andrejs Šrantners (1874–?) un Tatjana Feimane (1911–?). Pilnsapulcē tika noslēgti līgumi ar draudzes nekustamā īpašuma īrniekiem: Augustu Ceriņu, Eleni Andersini

4. att. Kolkasraga Kristus Piedzimšanas baznīcas interjers 20. gadsimta 30. gados (no Baibas Šūvcānes personiskā arhīva)

un Aleksandru Brūkliņu. Parādniekiem Andrejam Andersinam un Pēterim Otomeram (1885–?) deva laiku nokārtot savus parādus 1934. gadā. Savukārt līgumu ar parādnieku Kārli Budiņu (1879–1941) draudzes pilnsapulce uzdeva nokārtot padomei.¹⁶³

Jau 1930. gadā Kolkas draudzei tika piešķirts zemes piegriezums.¹⁶⁴ Kolkasraga draudzes 1932. gada 31. jūlija pilnsapulce vienbalsīgi nolēma pieņemt Zemkopības ministrijas noteikto un atstāto neatsavināmo zemes daļu Ventspils apriņķa Dundagas pagastā 6,68 ha kopplatībā un uzdeva draudzes padomei nokārtot visas ar koroborēšanu saistītās formalitātes. Savukārt baznīcas stārasta K. Adamkoviča vadītā draudzes padomes sēdē tajā pašā dienā pilnvaroja veikt koroborēšanu draudzes padomes priekšsēdētāju priesteri G. Varfolomejevu.¹⁶⁵ Tomēr aplūkojamā laika periodā zemes gabalu neizdevās koroborēt.

Kolkasraga draudzei piešķirtais zemes gabals ar mežu atradās Dundagas pagasta Dūmeles ciema Riepaldū māju ap-

kārtņē.¹⁶⁶ Lielā attāluma dēļ mežs, kura vērtība tomēr bija diezgan liela, nebija ne saimnieciski izmantojams, ne arī nosargājams pret patvarīgiem koku cirtējiem. Draudzes padomē tāpēc 1934. gadā tika aktualizēts jautājums par meža pārdošanu, lai ar ieņemto naudu varētu veikt baznīcas un citu ēku kapitālo remontu. Draudzes locekļu vidū, domājot par nākotni, pastāvēja arī citādāks viedoklis – par meža pārdošanu ieņemto naudu noguldīt bankā ar noteikumu, ka draudzes brīvā lietošanā paliks tikai augļi, turpretī pats kapitāls vai daļa no tā izņemami no bankas vienīgi vislielākās nepieciešamības gadījumā un tikai ar Sinodes piekrišanu. Šī draudzes locekļu daļa uzskatīja, ka, izlietojot uzreiz visu iegūto naudu, nākošās paaudzes varētu palikt bez nekā.¹⁶⁷ Draudzes sapulce nolēma mežu pārdot nociršanai, bet ieņemto naudu noguldīt bankā kā baznīcas kapitālu, lietojot tikai tā augļus. Tā kā šādam lēmumam bija vajadzīga Sinodes piekrišana, tad attiecīgais lūgums arī tika iesniegts, bet Sinode vairākus mēnešus nedeva atbildi. Pa to laiku meža vērtība pastāvīgi mazinājās un draudzes zaudējumi pieauga, jo koku zagšana turpinājās. Problēma pat tika atspoguļota mēnešrakstā “Ticība un Dzīve”, kura redakcija ieteica draudzes padomei vērsties pie Sinodes ar lūgumu paātrināt jautājuma izlemšanu, bet vēl labāk – kādam no padomes locekļiem personīgi ierasties Rīgā, lai noskaidrotu Sinodē, kādu iemeslu dēļ lieta tik ilgi palikusi neizlemta.¹⁶⁸

Turpinājumā K. Adamkoviča vadītā Kolkasraga draudzes 1934. gada 30. augusta pilnsapulce un tai sekojošā piecu draudzes padomes locekļu sēde tajā pašā dienā nolēma pārdot 1 ha draudzei piederošā meža. Padome griezās pie Sinodes ar lūgumu atļaut pārdot mežu, kā arī ievēlēja divus padomes locekļus – E. Kānbergu un Augustīnu Hausmanu (1875–1948) šī jautājuma nokārtošanai.¹⁶⁹ Nezināmu iemeslu dēļ abu sapulču protokolus G. Varfolomejevs tikai 1934. gada 29. novembrī nosūtīja N. Pjatņickim, kurš savukārt 1934. gada 2. decembrī

lūdza Sinodei atļaut Kolkasraga draudzei pārdot 1 ha lielo meža gabalu, jo tas atradās 16 km attālumā no baznīcas un tajā regulāri zaga kokus.¹⁷⁰ Sinode 1934. gada 19. decembra priekšrakstā pieprasīja Kolkasraga draudzes padomei sniegt sīkākas ziņas par pārdošanai plānoto mežu: kādi koki tur aug, cik ir baļķu koku, kādu cenu varētu dabūt par šiem kokiem, kādām vajadzībām no pārdošanas iegūtā nauda tiks izlietota un cik izmaksātu meža sarga atalgošana.¹⁷¹ Tādējādi draudzei piederošā meža pārdošanas problēma līdz 1934. gada beigām netika atrisināta.

1934. gada vasarā pa daļai ar vietējiem līdzekļiem Kolkasraga baznīcai pilnīgi tika atjaunots skārda jumts un veikts iekšējais remonts. Baznīca beidzot bija, draudzes locekļu vārdiem runājot, “savesta pieklājīgā kārtībā”.¹⁷² Remontdarbi noslēdzās ar svinīgu atjaunotās baznīcas iesvētīšanu un kapu svētkiem 1934. gada 26. augustā. Pēc agrāko gadu parauga draudze dziedot gāja krusta gājienā no baznīcas uz kapiem. Dievkalpojumus vadīja no Valdemārpils (Sasmakas) atbraukušais G. Varfolomejevs.¹⁷³

Blakus priekam par savas baznīcas atjaunošanu 1934. gadā daudzi draudzes locekļi vienlaikus sāpīgi pārdzīvoja pastāvīga priestera trūkumu, jo G. Varfolomejevs atbrauca no Valdemārpils (Sasmakas) uz Kolku noturēt dievkalpojumu tikai vidēji reizi mēnesī. Daudzos svētkos Kolkasraga baznīcas durvis bija slēgtas, tādēļ daļa cilvēku atradinājās no baznīcas apmeklēšanas, kļuva vienaldzīgi un pat nelabprāt arī reizi mēnesī brauca pretī priesterim uz Mazirbes staciju. Žurnāla “Ticība un Dzīve” redakcija kolcenieku rakstītajiem vārdiem piebilda: “Tādas draudzes, kaut gan gadiem ilgi cieš, kamēr vecie garīgie spēki izsīkst, tomēr ar laiku neatvairāmi slīd uz leju. Redzot, ka trūkst kārtīgas garīgas apkopšanas, arī paši draudzes locekļi paliek vienaldzīgi, sevišķi jaunā paaudze, kura skolā nav baudījusi pietiekošu reliģisku izglītību,”¹⁷⁴ – novēlot izturību un cerību, ka

kādreiz taču pienāks arī labāki laiki. Anonīms Kolkasraga draudzes loceklis mēnešraksta “Ticība un Dzīve” 1934. gada augusta numura lappusēs vēlreiz akcentēja šo aktuālo problēmu: “Galvenais, kas mums dara raizes, tomēr ir tas, ka mums arvien vēl nav sava priestera, kādēļ draudzes dzīve nevar pienācīgi attīstīties. Gribas cerēt uz labākiem laikiem, bet Dievs zin, kad tos sagaidīsim.”¹⁷⁵

G. Varfolomejevs, līdzīgi kā T. Krāģis, neizturēja drastiskos materiālos apstākļus Kolkā un lūdza Sinodi pārcelt viņu uz citu draudzi. G. Varfolomejeva vājās latviešu valodas zināšanas ne-traucēja viņam uzturēt sirsniņas attiecības ar draudzes locekļiem. Arī pēc pārcelšanas uz Sasmakas draudzi G. Varfolomejevs savu iespēju robežās apmeklēja Kolkā un viņam neradās konflikti ar Kolkasraga draudzi.

1934. gada 6. oktobrī J. Tonis, kurš dzīvoja Ventspilī, Ugāles ielā 28, nosūtīja arhibīskapam Jānim lūgumu uzņemt viņu garīdznieku kārtā. Lūgums Sinodē ienāca 8. oktobrī – tātad vēl pirms arhibīskapa noslepukavošanas. Tādējādi iesākās process, kas 1935. gadā deva Kolkasraga draudzei jaunu priesteri, bet tas tiks aplūkots pētījuma turpinājumā.

SECINĀJUMI

Kolkasraga pareizticīgo draudzes vēsturē periods no 1918. līdz 1934. gadam bija sarežģīts un neviennozīmīgi vērtējams laiks, ko raksturoja nopietnas saimnieciskas grūtības un samērā bieža priesteru nomaiņa.

Tā kā apskatāmajā laika posmā Kolkasraga draudzes locekļu vidū parasta parādība bija vispārēja mazturība, bet draudzes ienākumi no tās nekustamajiem īpašumiem bija niecīgi, tai nebija iespēju sniegt saviem priesteriem patstāvīgu finansiālu atbalstu. Ieceltie priesteri pastāvīgi uz vietas dzīvoja tikai nepilnus četrus gadus, jo nespēja Kolkā atrast pietiekamus iztikas līdzekļus.

Tam nebija nekāda sakara ar priesteru uzcītību, reliģisko pārliecību vai attieksmi pret draudzi, bet gan ar ļoti nopietnajām materiālajām grūtībām, kuras viņi piedzīvoja. Savukārt citur dzīvojošie priesteri, kuri tika nozīmēti par Kolkasraga draudzes pārziņiem, sakarā ar aizņemtību savās draudzēs un slikto satiksmi neregulāri ieradās Kolkā noturēt dievkalpojumus. Problemātiskā situācija radīja nesaprašanos starp atsevišķiem priesteriem un draudzes padomi, kurai arī līdzekļu trūkuma dēļ bija visai ierobežotas iespējas risināt sasāpējušās problēmas.

Kolkasraga pareizticīgo draudzes pastāvēšana bija grūta, un tās eksistences nodrošināšanai bija nepieciešams pastāvīgs LPB centrālo iestāžu atbalsts. Taču Sinode, īpaši jau 20. gadu sākumā un ekonomiskās krīzes laikā 30. gadu sākumā, visbiežāk nespēja sniegt finansiālu atbalstu pat nepieciešamākajiem Kolkasraga dievnama un klēra ēku remontdarbiem, nemaz nerunājot par citām neatliekamām vajadzībām.

Kolkasraga pareizticīgo draudzē, kurā bija gan latvieši, gan lībieši, etniskajai izcelsmei vai piederībai nebija nekādas nozīmes. Tā kā Kolkas ciemā šajā laikā latviešu valoda sabiedriskajā dzīvē aizvien vairāk aizstāja lībiešu valodu, izspiežot to no visām saziņas jomām, arī dievkalpojumos Kolkasraga draudzē lībiešu valoda netika izmantota.

Neraugoties uz visām problēmām, Kolkasraga pareizticīgie izturējās pret savu reliģijas piekopšanu ar lielu pašcieņu un nopietnību. Apskatāmā laika perioda hronoloģiskajos ietvaros Kolkā, tāpat kā visā pārējā Latvijas teritorijā, bija vērojama kristīgo konfesiju mierīga līdzāspastāvēšana. Personas piederība pareizticīgajiem vai luterāņiem nekļuva par iemeslu konfliktiem, jo gan latvieši, gan lībieši Kolkā reliģiskā ziņā bija toleranti.

ATSAUCES UN PIEZĪMES

- ¹ Sergei Tsoia (2015). Latviiskaia pravoslavnaia tserkov' v 20–30 gody XX veka (istoricheskii ocherk). V kn.: Sergei Mazur (red.). *Arkhiiepiskop Rizhskii i Latviiskii Ioann (Pommer): zhizn' i sud'ba v epohe* (Seminarium Hortus Humanitatis. Al'manakh, vyp. XXXVIII). Riga: Izdanie obshchestva Seminarium Hortus Humanitatis, s. 20.
- ² Latvijas Pareizticīgās Baznīcas Sinode. *Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs* (Rīga, turpmāk: LNA-LVVA), 7469–1–653, 654, 655, 656, 657.
- ³ LNA-LVVA, 7469–1–657, 36. lp.
- ⁴ Sk., piemēram: LNA-LVVA, 7469–1–72, 83, 84, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 231, 232, 367, 368, 528, 942, 1046, 1049; 7469–2–109, 114, 167, 214, 341, 379, 462 u.c.
- ⁵ LNA-LVVA, 5770–3–4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69.
- ⁶ Gredzens Pēteris Andreja d. *Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīvs* (Rīga, turpmāk: LNA-LVA), 1987–1–14418.
- ⁷ Bērziņš Romāns Gerarda d. LNA-LVA, 1986–1–418.
- ⁸ Ā. Brempele, Ē. Fligere, D. Ivbule, L. Lāce, M. Lazdiņa (1988). *Latviešu periodika. 3. sējums: 1920–1940. 1. daļa*. Rīga: Zinātne, 629.–630. lpp.
- ⁹ Sk.: [B. aut.] (1924). Draudžu dzīve. *Ticība un Dzīve*, 2, 15. lpp.; [B. aut.] (1934). Bēdīgas ziņas. *Ticība un Dzīve*, 2, 28. lpp.; [B. aut.] (1934). Kāds vārds par draudzes saimniekošanu. *Ticība un Dzīve*, 3, 45. lpp.; Dr[audzes] loc. (1934). No Kolkasraga. *Ticība un Dzīve*, 8, 127. lpp.; [B. aut.] (1934). Atjaunotas baznīcas iesvētīšana. *Ticība un Dzīve*, 9, 143. lpp.
- ¹⁰ Brempele, Fligere, Ivbule, Lāce, Lazdiņa. *Latviešu periodika. 3. sējums: 1920–1940. 1. daļa*, 630. lpp.
- ¹¹ Sk.: Aleksandr Gavrilin (1999). *Ocherki istorii Rizhskoi eparkhii. 19 vek.* Rīga: Filokaliia, 368 s.; Kristīne Ante (2011). *Kurzemes guberņas kristīgās draudzes 19. gs. otrajā pusē: konfesionalisma iezīmes*. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 239 lp.; Kristīne Ante (2012). Pareizticīgo un ev. luteriskā baznīca cīņā par Ventspils apriņķa ticīgo dvēselēm: 19. gs. 80. gadu tiesu prāvas pret Dundagas, Irbes–Ģipkas un Puzes luterāņu mācītājiem. No: *Ventspils muzeja raksti*, VII. Ventspils: Ventspils muzejs, 94.–110. lpp.; Aleksandr Gavrilin (2014). Pravoslavnye prikhody na territorii Kurliandskoi gubernii. *Nauchno-analiticheskii zhurnal Pravoslavie v Baltii*, 2 (11), s. 39–55; Virspriesteris Jānis Kalniņš (2015). *Process*. Rīga: Eikon, 103.–105., 114.–119., 150.–159., 168.–178., 206.–214., 218.–223. lpp.; Protoierei Ianis Kalniņš (2015). Protsess. V kn.: Sergei Mazur (red.). *Patent na blagorodstvo* (Seminarium Hortus Humanitatis. Al'manakh, vyp. XL). Rīga: Izdanie obshchestva Seminarium Hortus Humanitatis, s. 94–96, 108–118, 124–126, 128–129, 136–137; Elena Balunova-Kulevets (2015). Pervyi

- sviashchennik Ugal'skogo prikhoda – Aleksandr Kalniņš. V kn.: *Latviiskii pravoslavnyi khronograf*. Vyp. I. Rīga: Sinod Latviiskoi Pravoslavnoi Tserkvi, s. 100–109; Elena Balunova-Kulevets (2016). *Istoriia pravoslaviia v g. Ventspilse*. Rīga: [b. i.], 304 s.
- ¹² Kolka. Tserkov' v chest' Rozhdества Khistova. V kn.: Efim Shchenikov (sost.) (2017). *Pravoslavnye khramy i prikhody na territorii Latvii v XIII–XXI vekakh. Spravochnik*. Rīga: [b. i.], s. 171–173.
- ¹³ Baiba Šuvcāne (2010). *Senais lībiešu ciems Kolka*. Rīga: Jumava, 345.–349. lpp.
- ¹⁴ Turpat, 347. lpp.
- ¹⁵ Virspriesteris Jānis Kalniņš. *Process*, 150.–159. lpp.; Protoierei Ianis Kalniņš. *Protsess*, s. 108–112.
- ¹⁶ Aleksandr Gavrilin (2009). *Pod pokrovom Tikhvinskoi ikony. Arkhipastyrskii put' Ioanna (Garklavs)*. SPb.: Alaborg; Tikhvin: Izdatel'skaia sluzhba Tikhvinskogo monastyrja, s. 93–169; Aleksandrs Gavriļins (2015). *Jānis (Garklāvs): pareizticīgais latvietis*. Rīga: LU aģentūra “Filozofijas un socioloģijas institūts”, 49.–94. lpp.
- ¹⁷ [Valdis] Trufanov (1997). Iz istorii Rizhskoj Pravoslavnoj Dukhovnoj seminarii (1926–1936 g.g.). *Pravoslavie v Latvii. Istoricheskie očerki*, 2, s. 5–12; Sergei Tsoia (2015). Rizhskaia Pravoslavnaia Dukhovnaia seminariia v mezhoennye gody (1926–1936). V kn.: *Latviiskii pravoslavnyi khronograf*. Vyp. I. Rīga: Sinod Latviiskoi Pravoslavnoi Tserkvi, s. 31–99.
- ¹⁸ Balunova-Kulevets. *Istoriia pravoslaviia v g. Ventspilse*, s. 174–175, 177–178.
- ¹⁹ Elmārs Pelkaus (red.) (2001 un 2007). *Aizvestie. 1941. gada 14. jūnijs*. Rīga: Latvijas Valsts arhīvs, Nordik, 591. lpp.
- ²⁰ Rudīte Viksne, Kārlis Kangeris (red.) (1999). *No NKVD līdz KGB. Politiskās prāvas Latvijā 1940–1986: Noziegumos pret padomju valsti apsūdzēto Latvijas iedzīvotāju rādītājs*. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 83. lpp.
- ²¹ Andrei Golikov, Sergei Fomin (1999). *Krov'iu ubelennye. Mucheniki i isповедniki Severo-Zapada Rossii i Pribaltiki (1940–1955). Martirolog Pravoslavnykh sviashchennosluzhitelei i tserkovnosluzhitelei Latvii, repressirovannykh v 1940–1952 gg. Zhizneopisaniia i materialy k nim*. Moskva: Palomnik, s. 78–79, 159–161.
- ²² Šuvcāne. *Senais lībiešu ciems Kolka*, 585.–596. lpp.
- ²³ Renāte Blumberga (2006). *Lībieši dokumentos un vēstulēs. Somijas zinātnieku ekspedīcijas pie lībiešiem*. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 306.–313. lpp.
- ²⁴ Sebastian Rimestad (2012). *The Challenges of Modernity to the Orthodox Church in Estonia and Latvia (1917–1940)*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 334 p.
- ²⁵ Inese Runce (2013). *Mainīgās divspēles. Valsts un Baznīcas attiecības Latvijā 1906–1940*. Rīga: LU aģentūra “Filozofijas un socioloģijas institūts”, 367 lpp.

- ²⁶ Tsoia. Latviiskaia pravoslavnaia tserkov' v 20–30 gody XX veka (istoricheskii ocherk), s. 20–27; Sergei Tsoia (2016). Pravovoe polozhenie Latviiskoi Pravoslavnoi Tserkvi v 20-kh – nachale 30-kh godov XX veka. V kn.: *Latviiskii pravoslavnyi khronograf*. Vyp. II. Riga: Sinod Latviiskoi Pravoslavnoi Tserkvi, s. 137–222; Sergei Tsoia (2017). Istoriografiia istorii pravoslaviia v Latvii (kratkii ocherk). *Zhurnal rossiiskikh i vostochnoevropeiskikh issledovaniĭ*, 4, s. 162–199.
- ²⁷ Sergei Mazur (red.) (2015). *Pravoslavie Latvii v dokumentakh epokhi: 1918–seredina 1921 goda. Sbornik dokumentov* (Seminarium Hortus Humanitatis. Al'manakh, vyp. XLI). Riga: Izdanie obshchestva Seminarium Hortus Humanitatis, 107 s.; Sergei Mazur (red.) (2016). *Pravoslavie Latvii v dokumentakh epokhi: Arkhiepiskop Ioann (Pommer) v Latvii – 1921 god. Sbornik dokumentov* (Seminarium Hortus Humanitatis. Al'manakh, vyp. 43). Riga: Izdanie obshchestva Seminarium Hortus Humanitatis, 90 s.; Sergei Mazur (red.) (2016). *Pravoslavie Latvii v dokumentakh epokhi. Vremia ispytania – 1922 god. Sbornik dokumentov* (Seminarium Hortus Humanitatis. Al'manakh, vyp. 45). Riga: Izdanie obshchestva Seminarium Hortus Humanitatis, 138 s.; Sergei Mazur (red.) (2017). *Pravoslavie Latvii v dokumentakh epokhi: 1923 god. Sbornik dokumentov* (Seminarium Hortus Humanitatis. Al'manakh, vyp. 50). Riga: Izdanie obshchestva Seminarium Hortus Humanitatis, 111 s.
- ²⁸ Tsoia. Istoriografiia istorii pravoslaviia v Latvii (kratkii ocherk), s. 162–199.
- ²⁹ Saulvedis Cimmermanis (1997). Augusts Adamkovičs par Kolku un savu dzimtu. *Līvli*, 4 (septembris–decembris), 20.–21. lpp.; Saulvedis Cimmermanis (1998). Kolka mūsu gadsimta 20.–30. gados libietes Irmas Fridrihsones skatījumā un daži vēsturiski dotumi par ciemu. No: *Livlist āigastrontōz. Lībiešu gadagrāmata 1998. gadam*. Mazirbe: Valsts īpaši aizsargājamā kultūrvēsturiskā teritorija “Līvōd rānda” un “Līvō kultūr sidān” (Lībiešu kultūras centrs), 33.–50. lpp.
- ³⁰ Cimmermanis. Augusts Adamkovičs par Kolku un savu dzimtu, 21. lpp.
- ³¹ Blumberga. *Lībieši dokumentos un vēstulēs. Somijas zinātnieku ekspedīcijas pie lībiešiem*, 226. lpp.
- ³² Cimmermanis. Kolka mūsu gadsimta 20.–30. gados libietes Irmas Fridrihsones skatījumā un daži vēsturiski dotumi par ciemu, 45. lpp.
- ³³ Cimmermanis. Augusts Adamkovičs par Kolku un savu dzimtu, 20. lpp.
- ³⁴ Šūvcāne. *Senais lībiešu ciems Kolka*, 196. lpp.
- ³⁵ Turpat, 195. lpp.
- ³⁶ Turpat, 195.–196., 585.–596. lpp.
- ³⁷ Cimmermanis. Kolka mūsu gadsimta 20.–30. gados libietes Irmas Fridrihsones skatījumā un daži vēsturiski dotumi par ciemu, 45. lpp.; Šūvcāne. *Senais lībiešu ciems Kolka*, 585.–596. lpp.
- ³⁸ Šūvcāne. *Senais lībiešu ciems Kolka*, 346.–347. lpp.; Gavrilin. Pravoslavnye prikhody na territorii Kurliandskoi gubernii, s. 51; Kolka. Tserkov' v chest' Rozhdestva Khristova, s. 171–172.

- ³⁹ Gavrilin. Pravoslavnye prikhody na territorii Kurliandskoi gubernii, s. 51.
- ⁴⁰ *LNA-LVVA*, 7469-1-1046, 90. lp.
- ⁴¹ Dzintara Ērgļa intervijas ar Gustavu Kārli Eltmani (1911-1994) 1989. gada 1. februārī, 1989. gada 2. februārī, 1989. gada 17. jūnijā, 1990. gada 6. aprīlī, 1991. gada 9. februārī un 1991. gada 23. novembrī. Pieejamas Dzintara Ērgļa personiskajā arhīvā.
- ⁴² *LNA-LVVA*, 7469-2-167, 2., 33. lp.; *LNA-LVA*, 1987-1-14418, 20. lp.
- ⁴³ Virspriesteris Jānis Kalniņš. *Process*, 152.-153. lpp.; Šuvcāne. *Senais lībiešu ciems Kolka*, 167.-169. lpp.
- ⁴⁴ Runce. *Mainīgās divspēles. Valsts un Baznīcas attiecības Latvijā 1906-1940*, 33. lpp.
- ⁴⁵ Šuvcāne. *Senais lībiešu ciems Kolka*, 195., 586., 588. lpp.
- ⁴⁶ Dzintara Ērgļa intervija ar Gustavu Eltmani 1990. gada 6. aprīlī. Pieejama Dzintara Ērgļa personiskajā arhīvā.
- ⁴⁷ Dzintara Ērgļa intervija ar Emmu Langbergu 1994. gada 20. augustā. Pieejama Dzintara Ērgļa personiskajā arhīvā.
- ⁴⁸ Pēc LPB draudžu sarakstiem par 1928., 1929. un 1931. gadu Kolkasraga draudze vēl skaitījās Kurzemes prāvestībā. Sk.: *LNA-LVVA*, 7469-1-220, 4. lp.; 7469-1-221, 4., 18. lp.; 7469-1-222, 9. lp. Pēc LPB draudžu saraksta par 1932. gadu Kolkasraga draudze jau bija Jelgavas prāvestībā. Sk.: *LNA-LVVA*, 7469-1-222, 18. lp.; 7469-1-223, 3. lp.
- ⁴⁹ *LNA-LVVA*, 7469-1-219, 1. lp.; 7469-1-220, 2., 12. lp.; 7469-1-221, 2., 12., 38. lp.; 7469-1-222, 7. lp.; 7469-1-223, 1. lp.
- ⁵⁰ *LNA-LVVA*, 7469-1-219, 3. lp.; 7469-1-220, 4., 14. lp.; 7469-1-221, 4., 14.-15., 18., 23., 40. lp.; 7469-1-222, 1.-5., 9., 18.-19., 24.-25. lp.; 7469-1-223, 3.-4. lp.
- ⁵¹ *LNA-LVVA*, 7469-1-221, 18., 40. lp.; 7469-1-222, 9., 18.-19. lp.; 7469-1-223, 3.-4. lp.
- ⁵² *LNA-LVVA*, 7469-1-653, 40. lp.
- ⁵³ *LNA-LVVA*, 7469-1-222, 9. lp.
- ⁵⁴ *LNA-LVVA*, 7469-1-221, 18., 40. lp.; 7469-1-222, 18. lp.; 7469-1-223, 3. lp.
- ⁵⁵ *LNA-LVVA*, 7469-2-214, 10. lp.
- ⁵⁶ *LNA-LVVA*, 7469-2-167, 3., 33. lp.
- ⁵⁷ *LNA-LVVA*, 7469-2-114, 21., 32. lp.
- ⁵⁸ *LNA-LVVA*, 7469-2-379, 3., 8. lp.
- ⁵⁹ *LNA-LVVA*, 7469-2-167, 2., 28, 33. lp.; *LNA-LVA*, 1987-1-14418, 8., 20., 32. lp.
- ⁶⁰ *LNA-LVVA*, 7469-2-214, 5. lp.
- ⁶¹ *LNA-LVVA*, 7469-2-167, 2., 33. lp.; *LNA-LVA*, 1987-1-14418, 8., 20., 32. lp.
- ⁶² *LNA-LVVA*, 7469-2-341, 1.-2. lp.
- ⁶³ *LNA-LVVA*, 7469-1-653, 40. lp.
- ⁶⁴ *LNA-LVVA*, 7469-1-368, 44.-47., 77.-80. lp.

- ⁶⁵ Šuvcāne. *Senais lībiešu ciems Kolka*, 357. lpp.; *Austrālijas Latvietis*, 06.03.1981.; 13.03.1981.; 05.08.1988.
- ⁶⁶ LNA-LVVA, 7469-1-942, 10. lp.
- ⁶⁷ Desetīna – zemes laukuma mērvienība Krievijas impērijā, kas Latvijas teritorijā tika lietota līdz 1924. gadam. Viena desetīna ir 1,0925 ha.
- ⁶⁸ Versts – attāluma mērvienība Krievijas impērijā, kas Latvijas teritorijā tika lietota līdz 1924. gadam. Viena versts ir 1066,781 m.
- ⁶⁹ Latvijas rublis – Latvijas valsts oficiālā valūta no 1919. līdz 1922. gadam, kad to nomainīja lats. 1 lats tika pielīdzināts 50 Latvijas rubļiem.
- ⁷⁰ Virspriesteris Jānis Kalniņš. *Process*, 153.–157. lpp.
- ⁷¹ LNA-LVVA, 7469-2-214, 4. lp.
- ⁷² LNA-LVVA, 7469-2-214, 3. lp.
- ⁷³ LNA-LVVA, 7469-2-214, 5. lp.; Aleksandr Gavrilin (2016). Poslednii otchet mirnogo vremeni: otchet o sostoianii Rizhskoi eparkhii za 1914 god. *Nauchno-analiticheskii zhurnal Pravoslavie v Baltii*, 4 (13), s. 165–166.
- ⁷⁴ [B. aut.] (1936). Priesteris T. Krāģis.†. *Ticība un Dzīve*, 6, 94. lpp.
- ⁷⁵ Tsoia. Rizhskaia Pravoslavnaia Dukhovnaia seminariia v mezhvoennye gody (1926–1936), s. 35–36.
- ⁷⁶ LNA-LVVA, 7469-2-214, 1., 6. lp.
- ⁷⁷ LNA-LVVA, 7469-2-214, 10. lp.
- ⁷⁸ LNA-LVVA, 7469-2-214, 2. lp.
- ⁷⁹ LNA-LVVA, 7469-1-528, 10. lp.
- ⁸⁰ LNA-LVVA, 7469-1-528, 11.–12. lp.
- ⁸¹ LNA-LVVA, 7469-1-653, 4. lp.
- ⁸² LNA-LVVA, 7469-1-653, 2.–3. lp.
- ⁸³ LNA-LVVA, 7469-1-653, 6. lp.
- ⁸⁴ LNA-LVVA, 7469-1-653, 5. lp.
- ⁸⁵ LNA-LVVA, 7469-1-653, 8. lp.
- ⁸⁶ LNA-LVVA, 7469-1-653, 7. lp.
- ⁸⁷ Pūrvieta – sena laukuma mērvienība. Viena pūrvieta ir 0,364962 ha.
- ⁸⁸ LNA-LVVA, 7469-1-653, 10.–11. lp.
- ⁸⁹ LNA-LVVA, 7469-1-653, 9. lp.
- ⁹⁰ LNA-LVVA, 7469-1-653, 15. lp.
- ⁹¹ LNA-LVVA, 7469-1-653, 14. lp.
- ⁹² LNA-LVVA, 7469-1-653, 13. lp.
- ⁹³ LNA-LVVA, 7469-1-653, 12. lp.
- ⁹⁴ LNA-LVVA, 7469-1-653, 17.–18. lp.
- ⁹⁵ LNA-LVVA, 7469-1-653, 16. lp.
- ⁹⁶ Tsoia. Pravoe polozenie Latviiskoi Pravoslavnoi Tserkvi v 20-kh – nachale 30-kh godov XX veka, s. 160.
- ⁹⁷ LNA-LVVA, 7469-1-653, 22. lp.
- ⁹⁸ [B. aut.] (1924). Draudžu dzīve. *Ticība un Dzīve*, 2, 15. lpp.
- ⁹⁹ LNA-LVVA, 7469-1-653, 25. lp.
- ¹⁰⁰ LNA-LVVA, 7469-1-653, 21. lp.

- ¹⁰¹ [B. aut.] (1936). Priesteris T. Krāģis. †. *Ticība un Dzīve*, 6, 94.–95. lpp.
- ¹⁰² *LNA-LVVA*, 7469–2–167, 2., 24., 28.–29., 32.–33. lp.
- ¹⁰³ *LNA-LVA*, 1987–1–14418, 8., 20., 32. lp.
- ¹⁰⁴ *LNA-LVVA*, 7469–2–167, 1.–3., 32.–34. lp.; Golikov, Fomin. *Krov'iu ubelennyje. Mucheniki i isповedniki Severo-Zapada Rossii i Pribaltiki (1940–1955)*, s. 79.
- ¹⁰⁵ *Aizvestie. 1941. gada 14. jūnijs* (2007). Rīga: Latvijas Valsts arhīvs, 591. lpp.; *LNA-LVA*, 1987–1–14418, 15., 17., 25., 45., 48.–49., 51.–52. lp.
- ¹⁰⁶ *LNA-LVVA*, 7469–1–942, 3., 68., 74., 82.–83., 99., 177. lp., u.c.
- ¹⁰⁷ *LNA-LVVA*, 7469–1–653, 26.–27. lp.
- ¹⁰⁸ *LNA-LVVA*, 7469–1–942, 68. lp.
- ¹⁰⁹ *LNA-LVVA*, 7469–1–653, 29. lp.
- ¹¹⁰ *LNA-LVVA*, 7469–1–653, 28. lp.
- ¹¹¹ *LNA-LVVA*, 7469–1–653, 31. lp.; 7469–1–942, 99. lp.
- ¹¹² *LNA-LVVA*, 7469–1–653, 30. lp.
- ¹¹³ *LNA-LVVA*, 7469–1–942, 66. lp.
- ¹¹⁴ *LNA-LVVA*, 7469–1–942, 82.–83. lp.
- ¹¹⁵ *LNA-LVVA*, 7469–2–114, 21., 32. lp.
- ¹¹⁶ *LNA-LVVA*, 7469–2–114, 4., 12., 31.–33., 35., 185., 201. lp.; *LNA-LVA*, 1986–1–418, 10.–11., 50–51. lp.; Tsoia. *Rizhskaia Pravoslavnaia Dukhovnaia seminariia v mezhvoennye gody (1926–1936)*, s. 75.
- ¹¹⁷ *LNA-LVVA*, 7469–2–114, 185. lp.; *LNA-LVA*, 1986–1–418, 11. lp.; uzraudzības lieta, 36.–37. lp.
- ¹¹⁸ *LNA-LVVA*, 7469–2–114, 99., 185. lp.; *LNA-LVA*, 1986–1–418, 13.–22., 67.–69., 74.–75., 90.–93., 95. lp.
- ¹¹⁹ *LNA-LVVA*, 7469–2–114, 195.–196. lp.; *LNA-LVA*, 1986–1–418, 12.–13. lp.
- ¹²⁰ *LNA-LVVA*, 7469–2–114, 185.–186., 190.–191. lp.; *LNA-LVA*, 1986–1–418, 12., 23.–26., 52. lp.; uzraudzības lieta, 36.–37. lp.; Golikov, Fomin. *Krov'iu ubelennyje. Mucheniki i isповedniki Severo-Zapada Rossii i Pribaltiki (1940–1955)*, s. 160.
- ¹²¹ *LNA-LVA*, 1986–1–418, 3., 5., 7., 74., 76., 88.–98., 102., 104., 106., 108., 112. lp.
- ¹²² *LNA-LVA*, 1986–1–418, 110., 112. lp.
- ¹²³ *LNA-LVVA*, 7469–1–653, 34.–35. lp.
- ¹²⁴ *LNA-LVVA*, 7469–1–653, 33., 36. lp.
- ¹²⁵ *LNA-LVVA*, 7469–1–83, 35. lp.; 7469–1–653, 37. lp.
- ¹²⁶ *LNA-LVVA*, 7469–1–72, 116. lp.; 7469–1–653, 38. lp.
- ¹²⁷ *LNA-LVVA*, 7469–2–379, 3., 13., 18. lp.; Tsoia. *Rizhskaia Pravoslavnaia Dukhovnaia seminariia v mezhvoennye gody (1926–1936)*, s. 76.
- ¹²⁸ *LNA-LVVA*, 7469–2–379, 17. lp.
- ¹²⁹ *LNA-LVVA*, 7469–2–379, 8.–9. lp.
- ¹³⁰ *LNA-LVVA*, 7469–2–379, 10. lp.
- ¹³¹ *LNA-LVVA*, 7469–2–379, 11. lp.
- ¹³² *LNA-LVVA*, 7469–2–379, 12. lp.

- ¹³³ LNA-LVVA, 7469-2-379, 15., 17. lp.
- ¹³⁴ LNA-LVVA, 7469-2-379, 8.-9., 20. lp.
- ¹³⁵ LNA-LVVA, 7469-2-379, 3., 8. lp.
- ¹³⁶ LNA-LVVA, 7469-2-379, 3., 21. lp.
- ¹³⁷ LNA-LVVA, 7469-2-379, 1., 3., 21. lp.
- ¹³⁸ LNA-LVVA, 7469-2-379, 30.-33. lp.
- ¹³⁹ LNA-LVVA, 7469-2-379, 34.-36. lp.; Iaunskudrene. Tserkov' v chest' Svia-toi Troitsy. V kn.: Efim Shchenikov (sost.) (2017). *Pravoslavnye khramy i prikhody na territorii Latvii v XIII-XXI vekakh. Spravochnik*. Rīga: [b. i.], s. 477.
- ¹⁴⁰ LNA-LVVA, 7469-1-72, 125. lp.; 7469-1-84, 44. lp.
- ¹⁴¹ Rīgas pilsētas un apriņķa mājas grāmatas (arhīva kolekcija). LNA-LVVA, 2942-1-12316, 72.-73., 119.-120. lp.
- ¹⁴² LNA-LVVA, 7469-1-653, 63. lp.
- ¹⁴³ LNA-LVVA, 7469-1-72, 137. lp.; 7469-1-84, 5. lp.
- ¹⁴⁴ LNA-LVVA, 7469-1-84, 34. lp.; 7469-1-653, 40. lp.
- ¹⁴⁵ LNA-LVVA, 7469-1-653, 69., 71. lp.
- ¹⁴⁶ LNA-LVVA, 7469-1-653, 41. lp.
- ¹⁴⁷ LNA-LVVA, 7469-1-84, 47. lp.; 7469-1-653, 56.-59. lp.
- ¹⁴⁸ LNA-LVVA, 7469-1-655, 2.-3. lp.
- ¹⁴⁹ LNA-LVVA, 7469-1-653, 70. lp.
- ¹⁵⁰ LNA-LVVA, 7469-1-653, 69. lp.
- ¹⁵¹ LNA-LVVA, 7469-1-653, 68. lp.
- ¹⁵² LNA-LVVA, 7469-1-653, 61. lp.
- ¹⁵³ LNA-LVVA, 7469-1-653, 74. lp.
- ¹⁵⁴ LNA-LVVA, 7469-1-653, 73. lp.
- ¹⁵⁵ LNA-LVVA, 7469-1-653, 72. lp.
- ¹⁵⁶ LNA-LVVA, 7469-2-379, 22. lp.
- ¹⁵⁷ LNA-LVVA, 7469-1-653, 77. lp.
- ¹⁵⁸ LNA-LVVA, 7469-1-653, 76. lp.
- ¹⁵⁹ LNA-LVVA, 7469-1-653, 75. lp.
- ¹⁶⁰ LNA-LVVA, 7469-1-653, 78.-79. lp.
- ¹⁶¹ LNA-LVVA, 7469-1-653, 86. lp.
- ¹⁶² LNA-LVVA, 7469-1-653, 85. lp.
- ¹⁶³ LNA-LVVA, 7469-1-653, 92. lp.
- ¹⁶⁴ LNA-LVVA, 7469-1-657, 47. lp.
- ¹⁶⁵ LNA-LVVA, 7469-1-653, 43.-45. lp.
- ¹⁶⁶ Dzintara Ērgļa intervijas ar Gustavu Eltmani 1989. gada 5. jūlijā, 1991. gada 19. oktobrī un 1991. gada 27. decembrī. Pieejamas Dzintara Ērgļa personiskajā arhīvā.
- ¹⁶⁷ [B. aut.] (1934). Kāds vārds par draudzes saimniekošanu. *Ticība un Dzīve*, 3, 45. lpp.
- ¹⁶⁸ Dr[audzes] loc. (1934). No Kolkasraga. *Ticība un Dzīve*, 8, 127. lpp.
- ¹⁶⁹ LNA-LVVA, 7469-1-653, 82.-83. lp.

¹⁷⁰ LNA-LVVA, 7469-1-653, 81. lp.

¹⁷¹ LNA-LVVA, 7469-1-653, 80. lp.

¹⁷² Dr[audzes] loc. (1934). No Kolkasraga. *Ticība un Dzīve*, 8, 127. lpp.

¹⁷³ [B. aut.] (1934). Atjaunotas baznīcas iesvētīšana. *Ticība un Dzīve*, 9, 143. lpp.

¹⁷⁴ [B. aut.] (1934). Bēdīgas ziņas. *Ticība un Dzīve*, 2, 28. lpp.

¹⁷⁵ Dr[audzes] loc. (1934). No Kolkasraga. *Ticība un Dzīve*, 8, 127. lpp.

THE ORTHODOXY IN THE NORTHERN COURLAND: THE KOLKASRAGS PARISH (1918–1934)

Dzintars Ērglis

Dr. hist., Institute of Latvian History, University of Latvia, researcher.

Research interests: repressive policies of the Soviet and Nazi regimes in Latvia, the national resistance movement organisation “The Central Council of Latvia”, Holocaust, the history of Dundaga church parish.

This article, through a broader context of the history of the Latvian Orthodox Church, presents an outlook of the history and general activities of the Birth of Our Savior Orthodox church parish in Kolkasrags (Northern Courland) from 1918 till 1934. For the parish itself this was a difficult and controversial period, characterised by economic difficulties and many replacements of the parish priests after a short stay. The very existence of a religious community in one of the poorest Northern Courland regions was inevitably problematic, and to keep the parish going a continuous support by the central general authorities of the Latvian Orthodox Church was needed. The study is based on many previously unused archive sources of documents from the central offices of the Latvian Orthodox church. The article is intended as part of a larger research.

Keywords: Latvian Orthodox Church, Birth of Our Savior parish in Kolkasrags, the District of Dundaga, Livs.

Summary

The article about the history of the Orthodox parish in Kolka from 1918 till 1934 is the first one in a series of studies dealing with the Orthodox faith in Northern Courland (the former territories of Ventspils and Talsi districts) during the times of the Republic of

Latvia (1918–1940), the first year of the Soviet regime (1940–1941), and the period of the Nazi occupation. The research is based on a large amount of documents of the Latvian Orthodox Church, never having been in scientific use before, from different branches of the National Archives of Latvia.

During the 1920s–1930s, Kolka territorially was a part of the civil parish (*pagasts*) of Dundaga in Ventspils District. Kolka was one of the 12 villages populated by Livs (Livonians). From 1918 till 1934, the number of people knowing and publicly speaking the Liv language was constantly shrinking and the Latvian language was more and more replacing the Liv language in all aspects of social communication.

No matter what their ethnicity or origins, most of the population of Kolka were fishermen and fisheries workers and had very poor living conditions. In the religious – denominational aspect, Kolka was very different from other villages populated by Livs. There were only Orthodox and Lutheran churches and a majority of Orthodox believers. No problem of coexistence between Christian denominations appeared among Lutherans and Orthodox believers of Kolka, similarly as there was never any religious or ethnic enmity between Latvians and Livs.

The Orthodox parish of Kolkasrags was founded in 1885 and the church of Birth of Our Savior was consecrated on 8 November 1892, after two-years long construction work. This was the only Orthodox place of worship in the Liv-populated region. Near the church a priest's house was built with some additional buildings, and an Orthodox school, and a cemetery was established approximately 2 kilometers from the church. The First World War and the following hard times brought much sufferings and destruction for the parish of Kolkasrags, the village of Kolka and the whole nearby coastal region. Even after the peace treaty of 1920, the situation was still very gloomy and unpromising. Most of the parish members were low-income people, and thus the parish community was very poor. The parish membership in 1918–1934 was no larger than 150.

During this period, the parish of Kolkasrags was serviced by four priests – Toms Krāģis (1861–1936), Pēteris Gredzens (1887–1942), Romans Bērziņš (1900–1954), and Georgijs Varfolomejevs (1901–?). No one of these priests conducted the service in Liv language, since they had no knowledge of it. Two of the priests – P. Gredzens and

R. Bērziņš – were arrested by the Soviet repressive organs, after Latvia lost her independence, and both died in prison.

In the history of the Orthodox parish of Kolkasrags, the period from 1918 till 1934 was difficult and controversial, with considerable financial difficulties and priests coming and going. Until December 1921, there was no Orthodox priest in Kolka. Typically, priests did not reside in Kolka, they were kept busy in other parishes, and due to the very poor condition of roads, arrived to conduct services in Kolka very irregularly. The existence of such a small parish was complicated, and to support its activities constant additional financing from the central offices of the Latvian Orthodox Church was required. It is to be mentioned that these offices, especially in the 1920s, had no capacity for such financial support.

Despite all problems and difficulties, the Orthodox population of Kolkasrags treated their religion with great respect and seriousness.

The history of Kolkasrags parish from 1935 till 1945 will be described in the next article.